

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
GAZİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTUSU
TÜRKÇE'NİN EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI

İKİNCİ YENİ HAREKETİNDE
DİL PROBLEMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD.DOÇ.DR.İSMET CEMİLOĞLU

32233

HAZIRLAYAN
SÜHEYLA DÖNMEZ

ANKARA 1993

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMENTASYON MEMURU

İÇİNDEKİLER

Önsöz	III
Kısaltmalar	VI
Giriş: İkinci Yeni Şiir Hareketi	1

BİRİNCİ BÖLÜM

Şiir Dili ve İkinci Yeni	18
--------------------------------	----

İKİNCİ BÖLÜM

I.Şiir Dilinin İkinci Yeni Şiiri'nde Problemleşmesi	31
A.Fonetik Değişimler	33
a.İmla Kuralları	48
b.Noktalama İşaretleri	58
c.Mısra Düzenindeki Değişiklikler	63
B.Morfolojik Değişimler	68
C.Etimolojik Değişimler	75
a.Söz Diziminde Görülen Farklılıklar	80

SONUÇ	99
-------------	----

BİBLİYOGRAFYA	101
---------------------	-----

ÖNSÖZ

1955-1965 yılları arasında etkin bir şiir hareketi olarak görülen İkinci Yeni Şiiri, geleneksel şiir anlayışını değiştirmeye ve dili çeşitli söyleyiş imkânları arama amacıyla dönüştürmeye çalışmasıyla, Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri'nde önemli bir yere sahiptir. 1955 yılından itibaren kurucu ve öncü şâirler olarak bilinen Ece Ayhan, İlhan Berk, Edip Cansever, Sezai Karakoç, Cemal Süreya ve Turgut Uyar'ın şiirleriyle başlayan bu şiir hareketinin sonraki yıllarda pekçok takipçisi olmuştur. İkinci Yeni Şiiri eleştirilirken ve tartışılırken genellikle takipçi şâirlerin şiirlerine müracaat edilmiş ve bu şiir hareketi için eksik, yanlış ve haksız birtakım yargılara varılmıştır. Bu suçlayıcı yargılar, İkinci Yeni'nin toplumdan ve toplum sorunlarından uzak bir şiir olduğu ve Türk Dili'ni bozduğu iddialarına dayanmaktadır.

"Giriş" bölümünde, "İkinci Yeni Şiir Hareketi" başlığı altında biz, öncelikle İkinci Yeni Şiiri'ni ortaya çıkaran sosyal, kültürel, ideolojik ve ekonomik sorunları irdelemeyi gerekli gördük. Burada, İkinci Yeni Şiiri'nin kurucu şâirlerinin şiir anlayışlarını belirledikleri ve kendi şiirlerini savundukları poetika niteliğindeki eserlerine atıfta bulunup yargılarımızı onların söyledikleriyle temellendirmeye çalışarak, bu şiir anlayışının toplum ve toplum sorunlarından uzak bir şiir olmadığı sonucuna ulaştık. Bu bölümde ayrıca, İkinci Yeni Şiiri'nin bir grup hareketi olarak mı, yoksa ferdî çıkış-

lar olarak mı değerlendirilmesi gerektiği sorusunu da cevaplandırdık.İkinci Yeni'yi,şâirlerinin birbirine bağımlı olduğu bir akım olarak değil,ortak bir hareket olarak değerlendirmenin doğru olacağı sonucuna ulaştık. Bu cevap arayışı içinde, İkinci Yeni Şiiri'nin kurucu ve öncü şâirlerinin ferdî şiir anlayışlarını da belirlemiş olduk.

"I.Bölüm"de, "Şiir Dili ve İkinci Yeni" başlığı altında, güzel sanat dallarının malzemeleri ile edebiyatın özellersek şiirin malzemesini karşılaştırarak,bu malzemeyi işlemenin şâir için bir ölüm kalım meselesi olduğunu gösterdik. Şiir üzerine ciddi olarak düşünen bütün şâirler, şiirin malzemesinin dil olduğunu belirmiş ve şâir dili ne kadar kendine özgü bir söyleyişe ulaştırırsa o kadar başarılı ve kalıcı olur demişlerdir. Ahmet Haşım, Orhan Veli Kanık,Asaf Halet Celebi,Ahmet Hamdi Tanpınar ve Behçet Necatigil poetikalarında şiirde dilin ve onu işlemenin ne denli önemli olduğunu belirtmişlerdir. Şiirin farklı bir dili olduğunu ve İkinci Yeni şâirlerinin dili poetik bir kaygıyla, raslantı olarak değil,bilinçli bir şekilde bozduklarını, İkinci Yeni şâirlerinin şiir üzerine yazdıkları yazılarla göstermeye çalıştık. Şiirde çağrışım gücünü artırmak ve dili kendilerine özgü bir yapıya kavuşturarak bunu,bir üslup sorunu haline getirmek İkinci Yeni şairlerinin dil anlayışlarını açıklamaktadır.

"II.Bölüm"de, "Şiir Dilinin İkinci Yeni Şiiri'nde Problemleşmesi" başlığı altında, İkinci Yeni Şiiri'nin kurucu şâirlerinin dildeki bozmaları nasıl bir fikri temel üzerinde

gerçekleştirdiklerini örneklerle gösterdik. "Şiir Dilinin İkinci Yeni Şiiri'nde Problemlesmesi"nde, fonetik değişimler, morfolojik değişimler ve etimolojik değişimler alt başlıklarında İkinci Yeni Şiiri'nin dili değiştirme ve dönüştürme çabalarını belirledik. "Fonetik Değişimler" alt başlığında, İkinci Yeni şâirlerinin şiirlerinden seçtiğimiz örneklerle Türkçe'nin ses olayları ve ses özelliklerine dair farklı kullanımları, imlâ ve noktalama işaretlerinin ihlâlini ve mısra düzenindeki değişiklikleri, Türk Dili'nin gramer kurallarına göre inceledik. "Morfolojik Değişimler" alt başlığında, anoloji yoluyla türetilen kelimeler ve Türkçe'de az kullanılan eklerle oluşturulan kelimelerin kullanımı sonucu şiir dilinin farklılaştığı örnekleri değerlendirdik. "Etimolojik Değişimler" alt başlığında ise Türkçe'nin daha önceki dönemlerine ait kelime kullanımlarıyla şâirlerin farklı yollarla türettikleri kelimeleri ve söz diziminde görülen farklılıkları, şekil ve anlam ilişkisini göz önünde bulundurarak değerlendirdik.

Örnekleri, İkinci Yeni Şiiri'nin kurucu şairlerinin şiir kitaplarından fişleyerek tespit edip, bu fişleri ilgili bölümlerde kullanırken şairlerin ve eserlerinin isimlerini kısaltmalarla gösterdik. Bu kısaltmalar "Kısaltmalar" başlığı altında verilmiş, "Bibliyograf" yada ise "İkinci Yeni Şâirlerinin Şiir Kitapları" alt başlığında şâirlerin eserlerinin künyeleri açıklanmıştır.

1980'li yıllarda İkinci Yeni Şiiri'nin ortaya çıktığı şartlar yeniden yaşanırken, İkinci Yeni Şiiri'nin kabul görür

bir şekilde tekrar gündeme gelmesi ve şiir ortamını yönlendirmesi, ortaya çıktığı yıllarda tepkiyle karşılanıp dışlanan ikinci Yeni Şiiri'nin dil ve anlam özelliklerinin ön yargılardan uzak bir yaklaşımla değerlendirilmesini gerektirmiştir. Böyle bir çalışmada desteğini esirgemeyen, kaynaklar ve metot konusunda yardımcı olan Hocam Yrd.Doç.Dr.Sayın İsmet CEMİLOĞLU'na burada teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Ankara, Mart 1993

Süheyla DÖNMEZ

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
Ank.	Ankara
A.Ü.	Ankara Üniversitesi
Çev.	Çeviren
DTCF	Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi
Haz.	Hazırlayan
İst.	İstanbul
ss	Sayfa sayısı
S	Sayı
Terc.	Tercüme
Yay.	Yayınları

KULLANILAN ŞİİR KİTAPLARININ KISALTMALARI

EA/ YS	Ece Ayhan/Yort Savul
EA/ ÇEA	Ece Ayhan/ Çok Eski Adıyladır
İB/ GY	İlhan Berk/ Günaydın Yeryüzü
İB/ GD	İlhan Berk/ Galile Denizi
İB/ Â	İlhan Berk/ Âşıkane
İB/ DÇ	İlhan Berk/ Delta ve Çocuk
EC/ YK	Edip Cansever/ Yerçekimli Karanfil
EC/ SSD	Edip Cansever/ Şairin Seyir Defteri
SK/ S-I	Sezai Karakoç/ Şiirler-I
SK/ S-III	Sezai Karakoç/ Şiirler-III

SK/ Ş-V	Sezai Karakoç/ Şiirler-V
SK/ Ş-VI	Sezai Karakoç/ Şiirler-VI
SK/ Ş-VII	Sezai Karakoç/ Şiirler-VII
SK/ Ş-VIII	Sezai Karakoç/ Şiirler-VIII
CS/ SS	Cemal Süreya/ Sevdasözleri
TU/ BS	Turgut Uyar/ Büyük Saat

GİRİŞ

İKİNCİ YENİ ŞİİR HAREKETİ

1955-1965 yılları arasında etkin bir şiir hareketi olarak görülen İkinci Yeni Şiiri'nin ortaya çıkmasında, 1950'li yıllar Türkiye'si'nin sosyal değişimleri ve edebiyat ortamı olmak üzere temelde iki belirleyici güç vardır. İkinci Yeni Şiiri'nin değerlendirildiği tartışmaların hemen hepsinde üzerinde durulan bir nokta, bu şiirin toplu bir hareket olarak mı, yoksa ferdi çıkışlar olarak mı değerlendirilmesi gerektiğidir. Yukarıda söylediğimiz iki belirleyici güç, bu şiirin poetikasının oluşmasında ve kurucu şâirler olarak kabul edilen İlhan Berk, Turgut Uyar, Cemal Süreya, Edip Cansever, Ece Ayhan ve Sezai Karakoç'un şiirlerinin muhtevasının belirlenmesinde yönlendirici etkenlerdir. İkinci Yeni Şiiri'nin bir grup hareketi olup olmadığını, bu belirleyici güçlerin yaptırımları yönünde açıklamak doğru bir yaklaşımdır.

Kurucu şâirlerin 1955 Yılı'ndan itibaren yayınladıkları şiirlerde şekil ve muhteva özellikleriyle, Cumhuriyet Devri Türk Şiiri'ne yeni bir söyleyiş getirdikleri devrin şâirleri ve eleştirmenleri tarafından hemen farkedilmiştir. Cumhuriyet Devri Türk Şiiri'nde geleneksel şiir anlayışını yıkarak, şiiri basitleştiren ve şiire yeni söyleyiş imkânları arayan "Garipçiler", yenilikçi olmaları münâsebetiyle sonraları nasıl "Birinci Yeni" ismini almışlarsa, farklı bir şiir anlayışıyla Bi-

rinci Yeni Şiiri'ne karşı olarak ortaya çıkan şiire de. eleştirmen Muzaffer Erdost,1956 Yılı'nda Son Havadis Gazetesi'nde yazdığı bir yazıda "İkinci Yeni" diyerek bu şiir hareketinin yeni bir oluşum olduğunu bildirmiştir. Birinci Yeni Şiiri,Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat Horozcu'nun Varlık Dergisi'nde bir arada yayınladıkları şiirler ve 1941 Yılı'nda birlikte çıkardıkları "Garip" adlı kitapla hemen aynı zamanda başlamıştı. İkinci Yeni Şiiri'nde ise,ne böyle bir iş birliği,ne de öyle bir eş zamanlılık görülür.Hepsi arayışlar içerisinde bulunan şâirler, ilk dönem şiirlerinde birbirlerinden çok farklı olan şiirler yazmışlardır. Ayrıca yukarıda belirttiğimiz İkinci Yeni'nin kurucu ve öncü şâirleri daha sonradan da ortak bir manifesto etrafında biraraya gelmemişlerdir. Ama sonraları birbirlerinin şiirlerini ve şiir görüşlerini tanıdıkça, benzerlikler dolayısıyla,bu şiirin özellikleri belirtilmeye,kurallara bağlanmaya başlanmıştır.Buna rağmen İkinci Yeni şâirleri,şiirlerinde ferdi özelliklerini, hayata bakışlarını, dünyayı yorumlayışlarını, ideolojik tercihlerini korumuş ve hepsi kendine özgü bir şiir kurmuştur.İkinci Yeni adıyla bir grup hareketi şeklinde tanınmayı kabul etmelerine rağmen, yeri geldikçe her biri, İkinci Yeni'nin bir grup hareketi olarak ele alınıp birbirinden oldukça farklı söyleyışlere sahip olan bu şâirlerin ferdi özelliklerinin göz ardı edilmesine karşı çıkmıştır. Ece Ayhan, İkinci Yeni Şiiri içerisinde değerlendirilmekten duyduğu rahatsızlığı,"Ben başlangıçtan bu yana o bütünlük içinde bulunmadım. Kara kamunun

işine geldiği için, kılgın geldiği için işi öyle ele aldılar. Topluluklar, akımlar önemli sayılırmış. O arkadaşlarla benim çok bir bağıntım olmadı." (1) sözleriyle ifade etmiştir. Turgut Uyar ise bu şâirlerin birbirlerinden habersizce bir şeyler yaptıklarını,ama aynı zamanda yaşadıklarından bazı ortaklıklarının bulunmasının son derece tabii olduğunu belirtirken İkinci Yeni'nin başlangıçta toplu bir hareket olarak ortaya çıkmadığını vurgulamıştır: "Aslında hiç birimizin birbirimizin ne yaptığından haberi yoktu. "Peki bu arada ne değişti de şiir de değişti?" denebilir.Şiirin kendi,özgül organikliği, yaşarlığı yanında Demokrat Parti'nin yarattığı patlamasına değinmek gerek.Öbür arkadaşlar da aynı sarsıntıyı yaşamış olamalı ki şiir değişti ve değiştiği ortama yerleşti.Toplumsal olayların şiirin hızlanmasında ve durulmasında büyük etkisi var kuşkusuz." (2) Söyledikleriyle İkinci Yeni'yi hazırlayan sosyal ve ekonomik birtakım gelişmelere de dikkat çeken Turgut Uyar,şiir ve toplum ilişkisine de değinmiştir. İkinci Yeni'yi dışardan bir bakışla değerlendirmeye çalışan Sezai Karakoç, "Ben,bu şiire,"Yeni gerçekçi şiir" diyorum.Orhan Veli şiiri, şiirimizin gerçekçi (realist) akımıydı;bu akım ise,yeni gerçekçi (neorealist) akım. Orhan Veli ve arkadaşlarının şiiri,yeni şiir ise,bu yeni şiir için, yeninin yenisi farkına ikinci yeni demek kadar doğru ne ola?" (3) so-

(1)Ece Ayhan,Yalnız Kardeşçe,Evrin Sanat Galerisi Yay., İstanbul,1984,s.89.

(2)Turgut Uyar,Sonsuz ve Öbürü,Broy Yay.,İst.,1985,s.93.

rusuyla İkinci Yeni isminin sadece bir sıfat olduğunu belirtiyor. İkinci Yeni şâirlerinin nasıl bir araya geldiklerini anlatan İlhan Berk, bu şâirlerin hem ferdi, hem de sosyal problemlere yaklaşımları ve duyarlılıkları bakımından birbirlerine olan yakınlıklarını şöyle anlatıyor: "O zaman Turgut askerlikten ayrılmıştı. Kağıtla ilgili bir dairede küçük bir memurdu ve Piknik'e yakın otururdu. Ben de öğretmenlikten ayrılmış, Ziraat Bankası'nda müşavirlik bürosunda çalışıyordum. Öğle üzerleri de orada buluşuyorduk. Pazar Postası'nda çıkmaya başlamıştı şiirler. Edip de o taraftan gönderiyor ve biliyorsunuz o tarihte aynı tarzda yazan bir sürü insan var. İkinci Yeni'nin adını koyan ve bu derginin her hafta çıkması bu ilişkiyi kurdu." (4) İlhan Berk daha sonra Ece Ayhan'la, Pazar Postası'na gönderdiği şiirleriyle tanıştıklarını da belirtiyor. Bütün bunlar bize, İkinci Yeni şâirlerinin ortak bir manifesto çevresinde birleşmemiş olsalar bile, birbirlerinden o kadar da uzak olmadıklarını gösteriyor. Bu nedenle Asım Bezirci'nin dediği gibi "İkinci Yeni'yi bağdaşık bir akım değil, ortak bir hareket saymanın daha doğru olacağına" (5) inanıyoruz. Yukarıda söylediğimiz ve bu şâirlerin de belirttikleri üzere,

(3) Sezai Karakoç, Edebiyat Yazıları 2, Dirilis Yay., İst. 1986, s. 30-31.

(4) İ. Berk-O. Koçak-İ. Savaşır, "İlhan Berk'le Söyleşi", Defter, Kış 1992, Sayı: 19, s. 142.

(5) Asım Bezirci, İkinci Yeni Olayı, Su Yay., İst. 1986, II. Baskı, s. 42.

birbirlerine yaklaşmalarını ve birbirlerinden haberdar olmalarını sağlayan nedenler, yaşadıkları dönemin sosyal şartları ve edebiyat, özellersek şiir, ortamıdır.

Bu şiir hareketine adını veren Muzaffer Erdost, ikinci Yeni'nin ortaya çıktığı ortamı şu şekilde belirliyor: "Ağır bir baskı dönemiydi, hızlı missurileşme, Amerikanlaşma, üsleşme dönemiydi; ama güncel olayları genellemekten uzaktık. Bu nedendir ki ikinci Yeni, siyasal olarak, güncel olayların içinde bulunan, ama bu güncelliği genelleştiremeyen bir ortamda doğmuştur." (6) Bu tespitin ardından Muzaffer Erdost, ikinci Yeni'nin "küçük burjuvanın ileri kesiminin" şiiri olduğunu söylüyor. Sosyal birtakım gerçekleri dönüştürerek şiirlerine malzeme edinen ikinci Yeniciler, şiiri eylemden uzaklaştırmışlar, anlam yerine "imge" kurmayı esas almışlar. Birinci Yenicilerin reddettiklerini yeniden şiire getirmeye çalışmışlar, şiir dilini alışılmadık bir yapıya kavuşturmuşlardır. İkinci Yeni şâirlerinin şiirde yapmak istedikleri yenilikler, temelde köklü bir takım sorunları da taşımaktadır. İkinci Yeni, devletle, kurumlarla, inançlarla, ahlâkî anlayışla, Cumhuriyet ideolojisiyle, kendilerine gelene kadarki şiirle hesaplaşma düşüncesini taşıyan ve sivil bir tartışma ve yaşama ortamının özlemine duyan bir bütün harekettir. Bu hareket fikrî alt yapısını 1950'lilerin sonlarında ülkemizde uygulanan ekonomik politikadan almıştır. Kapitalist sistem, devletin önceki yıllarda

(6) "Muzaffer Erdost'la Bir Konuşma", Türk Dili Dergisi, Haziran 1977, Sayı:309, s.533.

bişey üzerinde kurduğu baskıyı hafifletirken,değerler düzeni-
ni de değıştirmiştir. Bişeye ayrıcalıklı bir yer tanıyan bu
sistem,aynı zamanda insanların yalnızlaşmasını topluma yaban-
cılaşmasını da hazırlamıştır. Türk toplumunun bir takım moral
değerlerinin yeni ekonomik model içerisinde karşılığının bu-
lunmaması,ayrıca 1950'lerde başlayan köyden şehire göç olgusu
sosyal hayatı olduğu gibi edebiyatı da etkilemiştir. Sosyal
hayattaki değışimler üzerinde duran Prof.Dr. Orhan Türkdogan,
"1950'ler sonrası,manevi yapısından (zihniyeti) soyutlanmış
bir kapitalist sistem -karşılığında kendi değerlerimizle yu -
gurulmamış- kimliği ile henüz "millet olma" sürecinin eşigin-
de iken insanlarımıza Batı tipi tüketim normlarını,"al,kullan
ve at" türünden israf ekonomisini, "zengin olabileceğın yolda
zengin ol" veya "para en sadık dosttur" türünden merkantilist
bir dünya görüşünü kazandırmıştır." (7) diyerek Türk insanının
çarpık bir şekilde değışen moral yanını çözümlemiştir.

Bir ara ikinci Yeni şiir anlayışı doğrultusunda şiirler
yazan Özdemir İnce, 1950'li yılların,şiiri nasıl etkilediğini
anlatırken ikinci Yeni'nin ortaya çıktığı sosyal şartları da
belirlemiştir. "ikinci Yeni toplumsal içerik ve dürtüden yok-
sun,sadece biçimci bir girişim değildi. Onun, 1950 yıllarının
ikinci yarısında Türkiye'nin içinde bulunduğu kültürel, siya-
sal ve toplumsal koşulların ürünü olduğu kanısındayım. Bu ko-
şullar karşısında ozanların bir çoğunun belli belirsiz bir
dünyayı değıştirme isteğı vardır; ancak,bu henüz bilinç değil
sarsıcı bir duygudur." (8) Yukarıda ikinci Yeni' nin sivil bir

toplum özlemi duyduğunu söylemiş ve bu özlem doğrultusunda her şeyle hesaplaşmaya girdiklerini belirtmistik.Ece Ayhan'ın İkinci Yeni'ye "Sivil Siir" demesi,burada daha çok anlam kazanmaktadır. Pek çok şeyi değiştirme isteği ve amacı taşıyan, fakat şiirlerini sırf bu amaç için yazmayan İkinci Yeni şâirleri anlaşılması ve hissedilmesi için okuyucunun çabasını bekleyen zor bir şiir yazmışlardır. Bu şiirin zorluğu, karmaşıklığı,güzellik anlayışı,yaşanılan dönemin sosyal, ekonomik, politik ve ideolojik yapılanmasıyla içiçedir. Bunun yanı sıra bir de İkinci Yeni'nin karşı olduğu şiir görüşü vardır.Mehmet H.Dogan İkinci Yeni Şiiri'nin doğuşunu anlatırken, bu şiirin karşı olduğu şiir anlayışını da belirlemiştir:

"Mehmet H.Dogan bu şiirin doğuşunu,Garip şiirinin zamanla yozlaşmış olmasına bağlar.1954-1955 yılları sanat dergilerinde şiirin zayıfladığını; şiirde yalnız küçük olayların, yalnız alelade bir dille anlatılmasının akla geldiğini,basitlik ve aleladelinin şiirin ölçüsü olduğunu,dergi sayfalarının Garip akımının sıradan kopyaları ile,çoşkuz,cansız, renksiz ve bütün gücü üç beş mısra içine sıkıştırdığı bir kaç espride olan fıkramsı şiirlerle doldugunu,şâir kişiliklerinin nerdeyse ortalıktan silindigini söyler." (9)

(7)Prof.Dr.Orhan Türkdogan,Değişme-Kültür ve Sosyal Cözölme,Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay.,İst.1988,s.146.

(8)Türk Dili Dergisi,a.g.y., s.528.

(9)Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, "İkinci Yeni" maddesi,Dergah Yay., İst. 1981, Cilt:4, s.351.

Garip Şiiri'nin böylesine yozlaştığı bir edebiyat ortamında farklı bir şiir çıkışı olarak ilkin İlhan Berk'in 1954 Yılın'da Yenilik Dergisi'de yayınladığı "Saint Antoine'ın Güvercinleri" adlı şiiri görülür. Bu şiirle İlhan Berk, "söze dayalı şiire karşı" ilk tepkiyi de vermiş olur. Sonradan İkinci Yeni'nin anlamsız şiirler yazdığı ve böyle bir şiir taraftarı olduğu yolunda birtakım iddialar ortaya atılmasına neden olan da İkinci Yeniciler'in. söze dayalı şiirin karşısına çıkmış olmalarıdır. Söz, sadece anlamla ilişkili olduğundan İkinci Yeniciler, hikâye etme, tasvir etme ve olay anlatımına dayanan şiirden uzaklaşmak amacıyla söze karşı çıkıp, şiirde sezgiye dayanan bir "imge dünyası" yaratmak istemişlerdir. İkinci Yeni'nin poetik savunmasını yapan İlhan Berk, bu şiir hareketinin hangi şiire karşı olduğunu şu şekilde belirlemiştir:

"İkinci Yeni'nin hangi şiire karşı olduğunu söylemek gerekmektedir, bu da şöyle yanıtlanabilir: Kendinden önceki şiire.

İkinci Yeni'nin kendinden önceki şiiri Orhan Veli, Melih Cevdet ve Oktay Rıfat olarak tanımlıyorum." (10)

Aslında İkinci Yeni, sadece Birinci Yeni'ye karşı olarak doğmuş bir hareket de değildir. İkinci Yeni Cumhuriyet Dönemi Türkiye'si'nin ideolojik ve kültürel yapılanmasına karşı oluşmuş bilinçli bir karşı çıkmadır. Özellikle Ece Ayhan'ın şiirlerinde görülen yıkıcılık, devlet, kurumlar ve geleneksel bütün kalıplarla acımasız bir hesaplaşma, Ece Ayhan'ın tavrını gös-

(10) İlhan Berk, Şairin Toprağı, Simavi Yay., İst. 1992, s. 95.

terdiği kadar,ikinci Yeni'nin misyonunu da belirtir.

"Getirdiği dil,icerik,yapı,şiddet dili,yapısı olacaktır. Uyuşamayacaktır.Kurulu her şeye karşı çıkacaktır. Yıkıcılığı, bir onu baş tacı ede ede yürüyecektir."(11) diyen İlhan Berk, ikinci Yeni'nin, sadece Birinci Yeni'ye karşı ortaya çıkmış bir şiir hareketi olmadığını açıkça göstermektedir. Ece Ayhan'a göre ise ikinci Yeni, Cumhuriyet ideolojisi ile her alanda bir hesaplaşmadır."Benim derdim kedi merdiveni bu Cumhuriyet'tir. Ben Cumhuriyet'te uyuyamıyorum çünkü. " (12) "Bu çok büyük bir hesaplaşmaydı bence.Belki Cumhuriyet'le bir hesaplaşmaydı."Cumhuriyet eskidi" der idim.Imparatorlugun çöküş dönemini anlatıyordum. Renkli imgeler, mozaikler,süsler, bezemeler olarak bakmışlardı bunlara." (13)

ikinci Yeni şairlerinin yıkıcı tavırları, onların Türkiye'de Dadaizm ve Gerçeküstücülük gibi sanat akımlarını yaymaya çalıştıkları iddiasının ortaya atılmasına neden olmuştur . "Dadaizm, savaş öncesi ve sonrası hiçlikçi bir anlatımla her şeyi temelden yadsıyan yıkıcı bir görüştür."(14) Tavır olarak ikinci Yeniciler'le Dadaizm arasında bir bağ kurulabilir ama tarihi ve toplumsal gerçekler göz önüne alındığında birebir eşleme yapmak imkânsızdır.Ayrıca Gerçeküstücülük gibi bilinç

(11)İlhan Berk, a.g.e., s.15.

(12)Ece Ayhan, a.g.e., s.29.

(13)Ece Ayhan, a.g.e., s.90.

(14)Türk Dili Dergisi,Yazın Akımları Özel Sayısı, Ocak 1981,Sayı:349,s.269.

altına inanan,ondan farklı olarak yıkıcılığı temel ilke olarak benimseyen "herkese, her şeye, hatta "yazına ve sanata" karşı olan, bunun için de bir "maskaralık" olarak eleştirilen Dadaizm'i, umutsuzluğa ve insanlık durumuna karşı duyulan bir başkaldırma eylemi olarak algılamak"(15) gerekirse,ikinci Yeni'nin Dadaizm'den çok Gerçeküstücülüğe yakın olduğu da görülür.İkinci Yeni şâirlerinden olan Cemal Süreya'nın Türkiye'de Dadaist ne bir şâirin, ne de şiirin olduğunu söylemesi de bu açıdan anlamlıdır. Cemal Süreya, büyütülmemesi gereken bazı etkilenmeleri de belirterek şunları söylemiştir: "İkinci Yeni devriminin ilk yıllarında da Dada gümbürtüleri işitilmisti. Bu dönemde Dada ve Gerçeküstücülük bu kez Letrizmin de eşliğinde,parça parça,iz halinde,karmaşık haldedir. Özellikle Ece Ayhan'da bir ara böyle bir görünüm vardı."Ne güzel bir hiç.." Ama,dediğim gibi,bunu fazla büyütmemek gerekir." (16)

Batı Şiiri'yle ve Batı'daki sanat akımlarıyla,Cumhuriyet Devri Türk Şiiri'nde en bilinçli ilişkinin kurulduğu ikinci Yeni Şiiri'nde Gerçeküstücülüğün şuur boşalması anlayışından çok dünyaya bakışında bir benzerlik olduğu görülmektedir.Gerçeküstücülük,dünyaya ve hayata bağlılığın ve yaşanan hayat-taki nimetlerden olabildiğince faydalanmanın anlatıldığı ve bunun bir ilke olarak benimsendiği bir sanat hareketidir. "Gerçeküstücü girişim zamanımızın en gizli eğilimlerini dile

(15)Türk Dili Der.,Yazın Akımları Özel Sayısı,s.269-270.

(16)Cemal Süreya,Uzat Saçlarını Frigya,Yön Yay,Ist.1992
2.Baskı,s.140.

getirmekle ve gelecekteki eğilimleri de şimdiden vurgulamakla yetinmiştir;bu akım kendini tarihin akışı içerisinde somutlaştırmayı, dünyayı düşlemin ve şiirin silahlarıyla değiştirmek istemişti.... Gerçeküstücülük bu geleneğe bağlı kalarak üçlü bir eksenî,özgürlük, sevgi ve şiir eksenini temel alan, din dışı yeni bir kutsal alan aramaktadır."(17) İkinci Yeni - ciler'in gelenekle bağlarını kuran insanı toplumsal kurallardan ve devletin baskısından özgürleştirmeye çalışan, hayata sevgiyle, cinsel aşkla bağlanan ve bu yaklaşımlarını şiirle ifade etmeye çalışırken,şiiri yeniden yücelten tavırları, Gerçeküstücüler'le benzeşmektedir. İkinci Yeni Şiiri,dünyayı ve evreni, yeniden bir yorumlama ve anlamlandırma çabası olarak ortaya çıkmıştır diyebiliriz.

Sezai Karakoç, İkinci Yeni'nin bu çabasını yorumlarken, "Bu yeni akım dünya gerçekleri içinde kalacak,dünya nimetlerine övgü ve imreniş ya da nefret ve kaçış,bütün iş bu olacak bir dünya nimeti olarak kadın (yasak yemiş) çevresinde bir pervane gibi dönüp dolasmaktadır. Şâir, cemiyette sıkıştıkça kadına sığınacaktır. Kadın,bu şiirde,putperest bedevinin hurmadan putudur.Yine bu şâirlerin her birinin ayrı belki, birlikte yaşamak hikayesinde bir çözümleri olacak. " (18) sözleriyle, İkinci Yeni Şiiri'nin konuları ve sairlerinin çeşitli-

(17)Octavio Paz,Düşler Boyunca Yaratmak (Çev.:Ahmet Cemal),Can Yay.,İst.1990, s.27.

(18)Sezai Karakoç,Edebiyat Yazıları 2,Diriliş Yay., İst. 1986,s.32.

liği,yorumları hakkında da ip uçları vermektedir. Sezai Karakoç'un belirttiği noktalar,toplumcu eleştirmenler ve şairler tarafından,İkinci Yeni'nin poetik görüşleri dikkate alınmadan onların sert bir şekilde eleştirilmelerine neden olmuştur.

Attila İlhan,İkinci Yeniler'in biçimi özden öne almasını eleştirirken,"biçimi öz tayin eder" deyip, " (Öz şiir- den) çıkarılmak istenirse cambazlık olur,"ikinci yeni" olur." (19) sözlerini ekleyerek, İkinci Yeniler'in öz ile biçim arasında kurmaya çalıştıkları bileşimi görmezden gelmiştir.E- leştirmen Asım Bezirci,İkinci Yeniler'in şiiri toplumsal olaylardan soyutladığını söylerken, "aktif realizm" anlayışı dışında yazılan şiirleri de bir çırpıda silmiştir.İlker Kesebir, "Genel olarak düşünürsek ikinci yeni şiirimize çok bir şey katmamıştır.İkinci yeniyle şiire başlayacak olanların yarınlarından korkuyorum." (20)sözlerini söylediği, İkinci Yeni yargılamasında,bu şiirin dayanaklarını ve muhtevasını anlamaya çalışmaktan kaçınmıştır.İkinci Yeni şâirlerinin şiir - lerini ve şiir üzerine yazdıkları yazılarını okuduğumuzda,her ne kadar bir "anlamsızlık anlamı" peşinde olduklarını söyle - seler de,İkinci Yeni Şiiri'nin toplumdan uzak bir şiir hare - keti olmadığını görebiliriz. İkinci Yeniler sadece, şiiri "aktif realizm" anlayışının dışına çıkararak, ona, özel ve ayrıcalıklı bir yer vermişlerdir.

(19)Asım Bezirci,a.g.e... s.50.

(20)İlker Kesebir,"İkinci Yeni Yargılanıyor",Yelken Der - gisi,Haziran 1960,s.15.

Cemal Süreya'nın "şâir" tanımı, İkinci Yeni Şiiri'nin toplum ve toplum sorunlarıyla ilişkisini göstermesi yönüyle de önemlidir: "Şâir, gerçeği, olduğu gibi, hatta olduğundan daha gerçek, daha tam, daha güzel, daha çirkin, daha costurucu, daha yalın, daha karmaşık, daha aydınlık gösteren adamdır." (21) Ece Ayhan'ın "Orta İkiden Ayrılan Çocuklar İçin Şiirler"i toplumsal sorunlarla içiçedir. Ece Ayhan'ın bu şiirleri için söylediği şu sözler, onun toplumla olan ilişkisini daha açık belirler: "Yaşayan, çok geniş bir imge bu. "Bütün Doğu" anlatılabilir onunla sanki. Özellikle son yıllarda öğrenciler öğretmenleri.. Her yerde böyle olaylar oluyor: Pusu.. Ölüm sivil doluyor.." (22)

Şiir-toplum ilişkisi üzerinde en çok duran İkinci Yeni şâirlerinden biri Turgut Uyar'sa, diğeri de Sezai Karakoç'tur. Turgut Uyar, şiirin toplumdan ve hayattan ayrı, bir sanat olayı olmadığını söylemektedir. "Şiir bir yaşama çabasıdır önce. Yaşadığımıza tanıklık eder. Her gün yeni bir dünya içinde, her gün yeniden ve başka etkilerle duygulanan insan, her gün bunları yeni biçimlerle söylemelidir." (23) diyen Turgut Uyar "Efendimiz Acemilik" başlıklı yazısının devamında "Zaten ben hiç bir zaman şiiri hayattan ayrı düşünmedim. Hayatımızda olmayan mesele şiirimizde de olmaz." (24) sözleriyle yaşadıkla-

(21) Cemal Süreya, a.g.e., s.177.

(22) Ece Ayhan, a.g.e., s.92.

(23) Turgut Uyar, a.g.e., s.157.

(24) Turgut Uyar, a.g.e., s.158.

rını, şiiriyle yeniden somutlayıp topluma gönderen bir şâir olduğunu da vurgulamaktadır. Benzer düşünceleri Sezai Karakoçta da görmek mümkündür.

Sanatçıların ferdi özelliklerinin yansıması ile çoğullaşan sanat eserlerini de, var olanı yeniden kurup anlamlandırmada dikkate alan Sezai Karakoç, "Sanatçının iç realitesi ağır basıyor demekki dış realiteye. Dış realite, iç realiteye engin ve cıvıl cıvıl kaynayan bir malzeme ödevini görüyor. Sanat, cevherini gözleri malzemesinden ayrılmıyor olsa da, sanatçıdan alıyor, dış dünyadan değil." (25) diyerek, sanatta ferdi girişimin, çabanın ve uğraşın ne denli önemli olduğunu belirtmiştir.

İlhan Berk de, bireycilik suçlamasını şu sözleriyle reddetmiştir: "Durgunluğu, gizli gizli akması, utangaçlığı bundandır. Bağırması, alanları yadsıdığından değil, onlara sahip çıkmak içindir." (26) Toplum sorunlarına şiirleriyle sahip çıktığını belirten İlhan Berk, şiirde anlam yönüyle, yine de İkinci Yeni'nin en uç şâiri olarak bilinmiştir. Toplumla ilişkisini özel hayatında da sürekli ve canlı tutan İlhan Berk'in şiirinin aşırı bireyci oluşunu eleştirenler, toplum sorunlarına, sadece bağırarak, gürültü eden şiirlerle sahip çıkılmadığını görmezden gelmişlerdir.

Kitle de, anlaşılacak veya sezilmek için okuyucunun çabasını bekleyen İkinci Yeni Şiiri'ne fazla ilgi göstermemiştir.

(25) Sezai Karakoç, Edebiyat Yazıları 1, Dirilis Yay., İst. 1982, s. 29.

(26) İlhan Berk, a.g.e., s. 149.

Bu durum, ikinci Yeni Şiiri'nin önemsiz ve kötü bir şiir olusunu ifade etmez. Burada, Nazım Hikmet'in şiirlerini değerlendiren İsmail Habip Sevük'ün, "İnce nağmeli saztakımına bedel gürültülü bando daha çok kalabalık çeker, bunun için de o haykırıya fazla üşüşüldü." (27) sözleri, önemli bir tespit olarak kabul edilmelidir.

İkinci Yeni Şiiri, göndermeleri, imge dünyası, söz dizimi, tarih ve gelenekle kurduğu ilişki yüzünden zor bir şiirdir ve anlaşılacak için okurun etkin bir katılımını bekler. İlhan Berk İkinci Yeni'nin okurla olan ilişkisine değinirken, en az şair kadar, okurun da belirli bir birikime sahip olması gerektiğini söylemiştir: "İkinci Yeni, eğitim işi diye bilir şiiri. Zaten gerek zekâ, gerekse ekini yeterlileyin kurulmamış bir okuyucuya seslenmez İkinci Yeni." (28) İlhan Berk'in Dîvân Şiiri'yle kurduğu ilişkide de, Dîvân Şiiri'nin zor ve imge dünyasının geniş bir şiir olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca, Divan Şiiri'nin imge dünyası da İkinci Yeni'ye kaynaklık ettiği söylenebilir.

Ece Ayhan, okurun hep kolay şiir beklediğini, sarsıcı şiirlere ise anlaşılması güç diye yaklaşmadığını söyleyip, okurun ayrıcalıklarının artık kaldırılmasını ister. İkinci Yeni şairlerinin okura yaklaşımlarındaki bu ortaklık, kendi şiirlerini zorlaştıran ve şiirlerini öncekilerden farklı kılan iki

(27) İsmail Habip Sevük, Edebî Yeniliğimiz 2, Maarif Vekâleti Yay., İst. 1932, s.494.

(28) İlhan Berk, a.g.e., s.117.

önemli yapıda da görülmektedir. Bunlar, imge dünyası ve değiştirilen söz dizimidir. Asım Bezirci İkinci Yeni'nin, Birinci Yeni'ye karşı olan özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

"-İmgeye kapılarını yeniden ve sonuna kadar açmak.

-Edebî sanatlara özgürlük tanımak.

"-Basitlik, aleladelik ve sadelik"ten ayrılmak.

-Konuşma diline, ortak dile sırt çevirmek.

-Halkın yaşamından ve kültüründen uzaklaşmak, "folkloru siire düşman" bellemek.

-Şehirli "küçük adam"a, tip çizmeye boş vermek.

-Nükte, şaşırtma ve tekerlemeden kaçmak.

-Siiri, ustan ve anlamdan kaydırmak.

-Duyguya ve çağrışıma yaslanmak.

-Konuyu, hikâyeyi, olayı atmak.

"-Yoksul çoğunluğa" değil, "aydın azınlığa" seslenmek

vb..." (29)

Yukarıda sıralanan çıkarımlar, haksız yargılar da içermektedir. Yazı içerisinde bu haksız yargılara yeri geldikçe değinmiştik. İkinci Yeniciler'in dil hakkındaki düşüncelerini ise bir sonraki bölümde değerlendireceğiz. Burada, sezgiye dayanan imge ve görüntüye dayanan anlam karşısında İkinci Yeni şairlerinin tavırlarını belirtmeliyiz. Siirin anlamlılığı ve anlamsızlığı siir tartışmalarının önemli bir konusu olmuştur. Meselâ, Ahmet Haşim'in " Bir Günün Sonunda Arzu " adlı siiri, 1921 Yılı'nda Dergâh'ta yayınlandığında, anlamsızlık ve kapa-

(29)Asım Bezirci, a.g.e., s.9.

lılıkla suçlanmıştı. Aynı suçlamayı, Orhan Veli "Garip Önsöz"ünde tekrarlamıştır. İkinci Yeni şâirleri, "bir anlamsızlık anlamı" peşinde olduklarını söylediklerinden, şiirleri hemen kapalılık, soyutluk ve anlamsızlıkla suçlanmıştır. Bu suçlama da, Asım Bezirci'nin yukarıdaki çıkarımlara ulaşmasında etkili olmuştur. İkinci Yeni Şiiri'nin kitlelerden uzak oluşu yargısı da, şiirin anlamıyla ilgilidir.

Sonuç olarak şunu belirtmek gerekir: Hiç bir eylemin, olayın, olgunun, davranışın anlamsız olduğu iddia edilemez. Her şey kendi içinde bir anlam bütünlüğüne sahiptir. Felsefî anlamdaki "saçmalık" bile bir anlam ifâde eder. İkinci Yeni Şiiri'nin anlamsızlığı yargısı, bu şiirin toplum sorunlarına açıkça değil, bireyin hayatına sinmiş şekliyle ele alıp yansıtmamasından kaynaklanmaktadır. Bu duruma İlhan Berk güzellik yaratma kaygısıyla çözüm aramış ve anlamı güzellik olarak kabul etmiştir "Şiire güzellik duygusunu aramadan bakmak, şiirden hiç bir şey anlamamak demektir.." (30) İlhan Berk'e göre, şiirde güzelliği kurmayı sağlayan ise imge dünyası yaratmaktan başka bir şey değildir. Bu anlayış, İkinci Yeni Şiiri'nin diğer sairlerinin hepsinin genel kanaatidir.

(30) İlhan Berk, a.g.e., s.112.

I. BÖLÜM

ŞİİR DİLİ VE İKİNCİ YENİ

Bütün güzel sanat dallarının kendilerine özgü malzemele-
ri ve ifade ediş biçimleri vardır. İfade ediş biçimlerini be-
lirleyen de büyük oranda, güzel sanat dallarının kendilerine
özgü malzemeleridir. Edebiyat hariç, diğer güzel sanat dalları,
malzemelerini işlenmemiş halde tabiatta atıl bir şekilde bu-
lurlar. Heykeltraşlığın malzemesi olan mermer, taş, keski, çekic,
vs. ancak bir mimarın elinde anlamlanır ve bir sanat eseri ü-
retiminde kullanıldığında işe yarar hale gelir. Yine resim sa-
natının malzemesi olan boya, fırça, tuval de ancak bir ressamın
elindeyken sanatın konusu haline gelir. Çalgı aletleri ise bir
müzisyenin malzemesi olmadığı sürece önemli bir etkinliğe sa-
hip değildir. Edebiyat ise malzemesini konuşulan ve diğer yazı
alanlarında kullanılan dilden aldığı için daha işin başında
şâir ve yazar, bazı güçlüklerle karşılaşmaktadır. Romancı ve
hikâyeci için dil sorununun yarattığı güçlükler, roman ve hi-
kâyedeki tahkiye etme yöntemiyle aşılabılır. Ayrıca roman ve
hikâyede olay anlatımı ve bu edebî türlerin büyük oranda dü-
şünce ürünü olmaları münâsebetiyle, dilin bakir olup olmaması
sonuçta o kadar önemli bir sorun oluşturmamaktadır. Şâirin i-
se şiirin malzemesi olan dille sorunu bir bakıma ölüm kalım
sorunu olmaktadır. Şiirde düşüncenin sadece şiirin bir unsuru
olması, şâirin işini daha da güçleştirmekte ve herkesin şiir-

den anlaşılabilirlik beklemesi, şâiri sürekli bir tehdit altında bırakmaktadır.Şâir,dili ne kadar kendisinin yapabilirse,başka bir deyişle günlük hayatta ve diğer yazı şekillerinde hiç bir tasarrufa gidilmeden kullanılan dili, ne kadar kendine özgü bir hale getirebilirse o kadar başarılı ve kalıcı olacaktır. Dilin şiir içinde böylesine ölümcül bir işleve ve yapıya bürünmesi,doğal olarak şiir üzerinde ciddi ciddi düşünen ve poetikasını kuran şâirleri dille bir hesaplaşmaya götürmüştür. Dilin şiirde,kendisine böylesine özgün bir kullanım alanı açmış olması ayrıca şâire de sorumluluğu ve etkinliği çok büyük ve önemli olan bir misyon yüklemiştir.Bu misyonun ağırlığının ve öneminin farkında olan şâirler,şiir dili üzerinde özellikle durmuşlardır. Şiir dili,günlük konuşma ve diğer yazı alanlarının dilinden oldukça farklıdır.

Şiir dilinde "ozanlar,sözcüğün anlam çerçevesi içine giren bütün yan anlamlardan,ek tasarımlardan, sözcüklerin duygu değerlerinin tümünden yararlanırlar." (1) Şiir dili ne günlük konuşma dilindeki kesin, net ve açık ifâdeye sahiptir, ne de diğer yazı alanlarındaki gibi bir bilgiyi,olayı,durumu dolaysız bir biçimde aktarma veya anlatma kaygısı taşır.Şâir,dilin söz dizimini ve anlam alanlarını genişletmek,kelimelerin çağrışım gücünü artırmak,az kelime ile bir çok şey anlatmak veya duyurmak amacıyla, toplumda işler halde bulunan ve iletişim kurmada en önemli etken olan malzemesini,değiştirmeye, dönüş-

(1)Doğan Aksan,"Dilbilim Açısından Şiir", Türk Dili.

türmeye ve kendine özgü bir hale getirmeye çalışır.Bu bir bakıma, sözün kitle kullanımının sınırlarından alınarak şiire özgü bir hammedde haline dönüştürmektir.

Sözü şiire dönüştürme, başka bir deyişle şiir dili kurma cabası taşıyan şairlerimiz, poetikalarında ya da poetik nitelikli yazılarında dilin değiştirilmesi ve dönüştürülmesindeki amaçları ayrıntılarıyla anlatmışlardır.Ahmet Haşim,"Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar" başlıklı yazısında,"Şair umûmî lisan-dan müfrez kelimeleri yeni mânâlarla zenginleşmiş, her harfi yeni âhenklerle tannan,reviş ve edası başka bir mıkıyasa göre tanzim edilmiş hüsn. renk ve hayal ile meşbu, şahsi bir lehçe vücuda getirdiği andan itibaren eserinin vuzuhu karie göre tahavvül etmeğe başlar. " (2) sözleriyle şâirin kendine özgü bir söyleyiş kurabilmesi için genel dili ne şekilde değiştirmek zorunda olduğunu belirtmiştir. Yine Ahmet Haşim'in, şiir anlayışını belirleyen ve dille ilişkili olan bir diğer hassasiyeti de,şiirde kelime seçiciliğidir. Haşim şiirde kelimenin anlamına değil, söyleyiş değerine önem vermiştir. Haşim'in bu tavrı, yaşadığı dönemde, şiirinin kapalı ve anlaşılmaz olduğu yolunda birtakım iddialar ortaya atılmasına neden olmuştur.

Ahmet Haşim'in şiir anlayışına karşı poetikasını kuran Orhan Veli,sanatlar arasındaki "tedahül"ün gereksiz olduğunu söylerken, Haşim'in şiirde kelime seçiciliğine de karşı çıkmıştır. Orhan Veli şiirde sanatlı ve süslü söyleyişe de karşı

(2)Ahmet Haşim,Bütün Şiirleri,(Haz.:İ.Engihüh-Z.Kerman, Dergah Yay.,İst. 1987, s.69.

cıkırmış ama dilin kuruluş itibariyle sanatlı bir yapısı oldu-
gunu gördüğünden, "Mümkün olsa da "siir yazarken bu kelimeler-
le düşünmek lâzımdır" diye yaratıcı faaliyetimizi tehdit eden
lisanı bile atsak. " (3) demekten kendini alamamıştır. Orhan
Veli "Garip nsz"nde, şiirin kendi zamanlarına gelene kadar-
ki bütün unsurlarının değiştirilmesi gerektiğini söylerken,
şiirin dilini de değiştirilecek unsurların başına almıştır.

şiirin malzemesini diğer güzel sanat dallarının malzeme-
mesinden ayıran Ahmet Hamdi Tanpınar, dil içinde şiire, ayrı
bir anlatım imkânı sağladığından özel bir yer açıyor: "Dil, in-
sanların vcoda getirdiği, işlediği bir şeydir. Muayyen ihtiya-
lardan doğmuş, onların genişlemesiyle tekâmül etmiştir. şi-
ir, onun için tabiatın haricinde kalan tli bir vazifedir. şiir-
i kaldırırsanız, lisan yine cemiyetin içinde yaşar, ilk ve zarf
vazifesini görür." (4) Böylece şiir, varlık sebebini sadece
şairinde bulmuş olur. şâir, şiiri kelime işçiliği olarak
kabullendiğinde, kelimeler şiire seçilerek ve doğal anlamlar-
ından soyutlanarak girerler. Ahmet Hamdi Tanpınar şiiri ta-
nımlarken, onun konuşma dilindeki anlam alanlarının dışında
farklı bir ifâde tarzı oluşturduğunu belirtir. Bu farklı if-
de alanı, şâirin dili kullanabilme kabiliyetinden kaynaklan-
maktadır. Bu da bize, Tanpınar'ın, şiir dili üzerindeki düşünce-
lerimizi belirgin kılmamıza yardımcı olmaktadır: "Bizim şiir-

(3) Orhan Veli, Nesir Yazıları, Varlık Yay., İst. 1953, s. 11.

(4) Ahmet Hamdi Tanpınar, Edebiyat zerine Makaleler, (Haz.
Z. Kerman), Dergâh Yay., İst. 1977, 2. Baskı, s. 14.

den anladığımız mânâ,kelimelerin terkîbinden doğan ritm,âhenk vs. vâsıtalarla alelade bir lisanla ifâdesi kâbil olmayan,derûnî haletlerimizi,heyecanlarımızı,neşe ve kederimizi, istigraklarımızı ifâde eden bir sanat olmasıdır." (5)

Asaf Hâlet Çelebi, "Benim Gözümde Şiir Davası" başlıklı yazılarında, benzetme ve istiare gibi edebî sanatlara karşı çıkarken, konuşma dilinde kullanılan kelimelere pörsümüş gözüyle bakarak,bu kelimeleri de şiirden atmanın doğru olacağını söylemektedir. (6) Şiir dilini bu şekilde değiştirmek isteyen Asaf Hâlet Çelebi,şiirde kelime seçiciliğine önem vererek, sedayı oluşturacak kelimeleri,okuyucuda,göstergedeki atmosferin oluşumunu sağlamak amacıyla kullanmıştır.

"Halakassemat-i vel-ard " ve " Om mani padme hum " gibi söyleyişler Asaf Hâlet Çelebi'nin şiir dilini zenginleştirmek ve şiirde bir atmosfer yaratmak kaygısıyla kurulmuştur.

Şiirde kelime seçiciliğine önem veren Behçet Necatigil, şiirde kelime tasarrufunu açıklarken, gelenekle kurduğu ilişkiye de değinmiştir. Şiirde kelime tasarrufunun şiiri korumak olduğunu düşünen Necatigil, "Az sözcük ne sadeliktir,ne özetleme.Nedir?Anlam gücünü,çağrışım boyutlarını,türlü yorum olanaklarını pekiştirme, depo etme çabasıdır. Siir, kısıtlama ve depo etme çabasıdır.Şiir,kısıtlama ve anlatım toparlamalarında gene de cesur bir açılma oluyor." (7) sözleriyle, şiirde yeni

(5)Ahmet Hamdi Tanpınar, a.g.e., s.5.

(6)Asaf Hâlet Çelebi,"Mücerred Şiir", Istanbul Dergisi, Sayı:12,Ekim 1954,s.20.

bir dil kurmanın ne denli önemli ve zor olduğunu da belirtmektedir. Behçet Necatigil,Türk Dili'ne şiiriyle yeni açılımlar kazandıran öncü bir şairdir.Prof.Dr.Mehmet Kaplan, Behçet Necatigil'in şiir dilini değerlendirirken, "Behçet Necatigil, kızgınlık, hiddet,özlem ve nefretini sentaksa geçirebilen nadir şâirlerden birisidir " (8) diyerek onun şiirde çağrışıma ve ruh hallerini kelimelere ustalıkla yükleme özelliğine de dikkat çekmiştir.Behçet Necatigil de,Prof.Dr.Mehmet Kaplan'ın işaret ettiği özelliklerinin farkındadır.Bu, bize şâirin yaptığı işin bilincinde olduğunu da göstermektedir:"Ana dilimin, Türkçe' nin yani, türlü imkânlarından,kelimelerin türlü anlam gücünden faydalanmakta az şâir, benim gösterdiğim çabayı göstermiştir." (9) Behçet Necatigil,şiiri,malzemesini dilden almış olması itibariyle, "yazı sanatlarının en millisi" saymaktadır. "Türkçem, ses bayrağım" diyen Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın dil sevgisiyle, Behçet Necatigil'in dil sevgisi de bu noktada buluşmaktadır.

Şiir dili üzerinde duran şâirlerimizin hemen hepsinin cabası, dile ferdi bir özellik kazandırabilmektir.Bu tavırlarıyla kendilerinden önceki şiir anlayışlarından farklarını da belirtmiş olmaktadırlar. İkinci Yeni şâirleri, kendilerinden

(7)Behçet Necatigil,Bile/Yazdı-Düzyazılar I,Cem Yay.İst. 1983, s.95.

(8)Prof.Dr.Mehmet Kaplan,Cumhuriyet Devri Türk Şiiri,Ankara 1973,s.205.

(9)Behçet Necatigil, a.g.e., s.94

önceki şiir anlayışına karşı çıkarken, şiir dili üzerinde özellikle durmuşlardır. Onların bu tavırları, İkinci Yeni Şiir hareketini, toplu bir çıkış olarak değerlendirmemize imkân vermektedir.

İkinci Yeni Şiiri değerlendirilirken, bu şiirin Türk Dili'ni bozduğu yargısı genel bir kabul haline gelmiştir. Ama İkinci Yeni şâirlerinin şiir üzerine yazdıkları yazılara bakıldığında, bu yargının haksızlığı görülür. Genellikle sosyal gerçekçi eleştirmeler tarafından olumsuz bir bakış açısıyla değerlendirilen İkinci Yeni Şiiri'nin dili, İkinci Yeni şâirlerinin bilinçli olarak giriştikleri bir şiir dili yaratma kaygısıyla oluşturulmuştur. Şiirin ortaya çıkışında ve işlevlerinde yıkıcı bir misyonu benimseyen İkinci Yeniciler, dilin söz dizimini bozarak poetikalarını doğrulamışlardır. Ama onların poetik nitelikli yazılarını göz ardı eden sosyal gerçekçi eleştirmenler, kurdukları şiir dilini her fırsatta eleştirmişlerdir. Asım Bezirci, İkinci Yeniciler'in dili değiştirmelerini değerlendirirken, "Dilde değiştirimlere(déformation) gitmek: Bunun için konuşma diline, yaygın/ortak dile sırt çevrilir, soyut bir dile ulaşmaya çalışılır, Türkçe'nin yapısı zorlanır, gramer kuralları az-çok çiğnenir: Söz dizimi bozulur, seslerle hecelerin, sıfatlarla fiillerin yerleri değiştirilir ya da saptırılır, öznesi olmayan ya da anlamı tamamlanmayan tümceler düzenlenir, birbiriyle ilgisiz ya da az ilgili sözcükler yan yana getirilir vb... " (10) demiştir. Bu tespitler

(10) Asım Bezirci, İkinci Yeni Olayı, Su Yay., İst. 1986, 2.

yerindedir.Fakat tespitler değerdendirilirken ikinci Yeni şâ-irlerinin neden böyle bir değıştirime baş vurdukları önemsenmemiştir.

Bedrettin Cömert, İkinci Yeni'nin söz dizimindeki bozma-ları değerdendirirken, "Bu bozmalar,genellikle 'büyük' şiirde olduğu gibi, anlamın daha bir incelik ve kesinlikle iletil-mesine yardımcı olan teknik gereklilikler olmaktan çıkmış, kendine amaç bir dilbilgisi sapması durumuna gelmiştir." (11) yargısında, Asım Bezirci'nin tavrını sürdürmüştür. Bedrettin Cömert'in bu yargısı, İkinci Yeni rüzgarına kapılan şa-irler için geçerli olabilir ama kurucu ve öncü şâirlerin söz dizimini bozmada bilinçli bir tavırları vardır. Bedrettin Cömert, İkinci Yeni şâirlerinden Ece Ayhan'ın " Bakışsız Bir Kedi Kara" adlı kitabının dilini eleştirirken de, Ece Ayhan'ı söz dizimindeki bozmalar nedeniyle "yürümeyi öğrenmeden koş-mak"la suçluyor (12)

İkinci Yeni'nin şiir dilini eleştiren bazı eleştirmenler ise, İkinci Yeni Şiiri'nin anlaşılması için katkılarda bulun-ma amacını taşımışlardır. Unsal Özünlü'nün Dilbilim'e göre i-İkinci Yeni şâirlerinin şiirlerini çözümlemeye çalıştığı "Şi-ir Dilinde Sapmalar"; Ender Erenel'in, Ece Ayhan'ın şiirinde

Baskı, s.14.

(11)Bedrettin Cömert,Eleştiriye Beş Kala, Ayko Yay.,
İst.1981, s.301.

(12)Bedrettin Cömert,Sanat-Edebiyat Üzerine,Damar Yay.,
Ankara 1991, s.15.

türetilmiş kelimelerin kaynaklarını ve söz dizimi bozmasındaki fikri nedenlerini çözümlediği "Ece Ayhan Sözlüğü"; Enis Batur'un Ece Ayhan'ın şiirlerinin tarihi ve sosyal kökenlerini irdelediği "Tahta Troya"; Nedim Gürsel'in, Ece Ayhan şiirini çözümleyen ve bu şiirin toplumsal kaynaklarını gösteren "Yorulan Bir Şiirin Ayak Değiştirmesi" başlıklı yazıları, bu tür yaklaşımları gösteren önemli bazı çalışmalardır. (13)

İkinci Yeni'nin kurucu ve öncü şairleri, şiir dili üzerine yazdıkları yazılarda, söz dizimini bozmadaki amaçlarını ayrıntılarıyla açıklamışlardır. İlhan Berk, "Kısaça soyut bir dildir İkinci Yeni'nin amacı: Konuşma dilinin tam karşıtı. Bunun için de göze seslenir, dedim. Sesli okumaya gelmez pek, çünkü konuşma diline karşıdır, çünkü ozanın kurduğu sentaksle ilgilidir." (14) sözleriyle şiirde şairin yeni bir dil kurduğunu belirtirken, İkinci Yeni'nin diline de değinmektedir. Yine İlhan Berk şiirin kelimelerle yazıldığını söylerken de, şiirde kelime seçiciliğine dikkat çekmiştir. İlhan Berk'in şiir dilinde amaçladığı yeni bir sentaks, imge yaratma sorunuyla içiçedir. Bu da şiirde anlam sorununu ortaya çıkarmaktadır. İlhan Berk, imge yaratmayı anlama tercih etmektedir.

(13) Ünsal Özünlü "Şiir Dilinde Sapmalar" Türk Dili, Ağustos 1982, s.77-85; Ender Erenel, "Ece Ayhan Sözlüğü", Yeni Dergi, Mart 1969, s.229-242; Enis Batur, "Sahibinin Sesi Fonograf İçin İğne", Yazı, 1979, Sayı:4-5, s.207-214; Nedim Gürsel, "Yorulan Bir Şiirin Ayak Değiştirmesi", Yeni Dergi, Ocak 1972, s.29-40.

(14) İlhan Berk, Şairin Toprağı, Simavi Yay., İst.1992, s.107.

"Çağdaş şiir geldi kelimeye dayandı." diyen Cemal Süreya, şiirde kelime seçiciliğine dikkat ederken, İlhan Berk'ten farklı olarak, "Kendi payıma, şiirin hiç bir zaman konuşma dilinden kopmamasından yanayım." (15) sözleriyle şiirin konuşma dilinden de yararlanabileceğini belirtmiştir. Cemal Süreya'nın bu sözleri bir yandan Asım Bezirci'nin İkinci Yeni için verdiği yargının yanlışlığını gösterirken, bir yandan da "folkloru şiire düşman" belleyen Cemal Süreya'nın şiir anlayışında bir çelişki yaratmaktadır. Yine Cemal Süreya'nın, "Dil ögesini temele oturtmayan hiç bir şiir tanımı doğru olamaz." (16) sözleri onun şiir diline verdiği önemi göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Şiiri gündelik hayattan ayrı düşünmeyen Turgut Uyar, söz dizimindeki bozulmaların dilin gündelik kullanımından kaynaklandığı belirterek, meseleye farklı bir yaklaşımda bulunmaktadır. "Gündelik konuşma dili bir yere kadar bu retorik dı-şın-da tutabilir şâiri... Buna göre gündelik konuşma dili şiirin hayatla bağıntısını pekiştirir. Çünkü (şiir dili gibi) konuşma dili de değişen hayatla, değişen koşullarla birlikte değişir. Benim gündelik dile -ya da kavramsal olan neyse ona-yönelişim belli birtakım şiir dillerini bellekten silmek ve yeni bir şiire gidebilmek kaygısıdır." (17) Turgut Uyar'ın bu sözleri,

(15) Cemal Süreya, *Folklor Şiire Düşman* Can Yay., 1st. 1992, s. 83.

(16) Cemal Süreya, a.g.e., s. 72.

(17) Turgut Uyar, *Sonsuz ve Öbürü*, Broy Yay., 1st. 1985, s. 103.

toplumdan uzak bir şiir olarak değerlendirilen İkinci Yeni Siiri için verilen yargının yanlışlığını da göstermektedir. Turgut Uyar'ın konuşma diline yaklaşması ve şiir dilini oradan hareketle kurması onun şiirlerinin sosyalliğinin de göstergesidir bir bakıma. Ayrıca, Turgut Uyar'ın konuşma dilinde bir şiirsellik bulduğunu da burada belirtmek gerekir. Turgut Uyar'ın bu tavrı, Alain'in şiirle konuşma dili arasında kurduğu bağı hatırlatıyor. Alain'in, "Konuşma dilini yöneten sıralanış düzenini yenmek, belagatta ve özellikle şiirde bir yasa gibi görülen kuruluşu çiğnemek zorundadır düz yazı." (18) sözleri, Turgut Uyar'ın konuşma dilinde bulduğu aykırı söz dizimini ve şiirselliği açıklamaktadır.

İkinci Yeni şâirlerinden en uç noktada olan Ece Ayhan, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, dili bozmada en aşırı noktayı temsil etmektedir. Ece Ayhan'ın konuşma diline yaklaşımı, şiirinin kurgusu bakımından önemli olduğu kadar, Turgut Uyar'ın bu konudaki düşüncelerine karşıt olmasıyla da önemlidir. Ece Ayhan, "Gündelik konuşma dili çok dar bir sözcüğe dayanıyor. Bolluklu sınıflar bile sınırlı sayıda sözcük kullanır. Bunun dışında herhangi bir açılış, açılma yok. Ben bu genel geçer olgunun sıkıntısını taşıyorum. Vardır ama ayrıca bir bölüm sıkıntıların kirli tarihsel yüklerini taşımayan sözcükler. Sonra sözcüklerin hayattan gelen, kadim edebiyattan gelen imgelerin var, insan gibi sözcüklerin yaşamları da var. Sözcüklerim ata-

(18) Alain, Edebiyat Üstüne Söylesiler, (Çev.: Asım Bezirci), Say Yay., İst. 1985, 3. Baskı, s. 69.

larını da taşıyın istemiyorum.Bir köşeye sıkışsın ama.." (19) sözleriyle, konuşma dilinin sınırlarını belirlerken,bu dilden uzaklaşmasını tarihe farklı yaklaşımından kaynaklandığını belirtmektedir. İmge dünyasının kurulmasında da günlük konuşma dili sınırlıdır diyen Ece Ayhan'ın tavrı,şiirinin fikrî geri planını göstermesi yönüyle de önemlidir.Yine Ece Ayhan,farklı bir şiir kurmak amacıyla genel geçerleri sorgulayıp yıkıcılığı baş tacı etmiştir.Bu çıkışında dilde gerçekleştirdiği boz-malar önemli bir yer oluşturmaktadır. "Şiirde genel geçer ve bilinen şeylere gözümü gözlerimi kırpmadan bakmaya çalıştım hep ve baktım sanıyorum.Verili verilmiş dil'i de (başlangıç-tan bu yana ve kendiliğinden) benimsemeyişim, ona karşı kendi şiir dilimi oluşturmaya girişişim bu yüzdendir herhalde. Temelde bir kuşku duyuyordum, insan ilişkilerinin bu toplumda (dilde de) görüldüğü gösterildiği gibi olmadığı üzere;kısacası derin kuyu kuşkularım vardı..." (20) sözleri. İkinci Yeni'yi " Sivil Şiir " olarak adlandıran Ece Ayhan'ın Cumhuriyet ideolojisi ve bu ideolojinin oluşturduğu genel kabullerle de bir hesaplaşmayı işaret etmektedir.Ece Ayhan'ın yıkıcılığı bu nedenle temelde büyük bir kin taşımaktadır. Onun şiirlerinde Osmanlı Tarihi'ne yönelik, azınlıkların hayatına giriş yine aynı ideolojinin sorgulanması anlamını da taşımaktadır.

İkinci Yeni Şiiri,bu hareket içinde bulunan kurucu ve

(19)Ece Ayhan,Yalnız Kardeşçe,Evrin Sanat Galerisi Yay.,
İst.1984,s.95.

(20)Ece Ayhan, a.g.e., s.77.

öncü şâirlerin şiir dili üzerine söyledikleriyle ortak bir hareket olmasını bir kez daha ispatlamaktadır. Şâirlerin görüşlerinde zaman zaman farklılıklar olması, İkinci Yeni Şiiri'nin "bağdaşık bir akım" değil, "ortak bir hareket" olduğunu göstermektedir. Dili değiştirim çabaları,duyarlılıkları farklı olan bu şâirlerin şiir dilini kurma noktasında ortaklıklarını sergilemektedir. Bu da bize, İkinci Yeni'nin özgün bir şiir hareketi olduğunu göstermekte ve söz dizimindeki bozmaların bilinçli bir poetik temele yaslandığını bildirmektedir.

II.BÖLÜM

I.ŞİİR DİLİNİN İKİNCİ YENİ ŞİİRİNDE PROBLEMLEŞMESİ

Şiir Dili ve İkinci Yeni bölümünde belirlediğimiz teorik çerçevenin daha somut bir şekilde ortaya konulabilmesi amacı ile İkinci Yeni şiirinde dili problem haline getiren söyle - yişleri örneklerle göstereceğimiz bu bölümde, İkinci Yeni şiirinde,bu şiire gelene kadarki dönemlerde şiir dilinde görül - meyen bazı farklılıkları, değişim ve dönüşümleri belirleyece - giz.Bu belirlemenin fonetik değişimler,morfolojik değişimler, etimolojik değişimler ve sentax değişimleri başlıkları altın - da yapılmasının bu şiiri tanıma ve değerlendirmede tutarlı ve sistematik bir yaklaşım olacağı inancındayız.

Fonetik değişimler başlığı altında ses düşmeleri, hece düşmeleri,ses türemeleri, sedalılaşıma ve yumuşama ,ses de ği - şiklikleri gibi ses olayları ve ses özellikleriyle imla ve noktalama işaretlerine ilişkin farklı kullanımlarla mısra düzenindeki de ğiştirimleri ele alacağız.

Morfolojik de ğişimlerde anoloji yoluyla anlam kurma mak - sadıyla türetilen kelimelerle Eski Türkçe döneminde ya da di - ğer dil sahalarında yaygın olan eklerin kullanımına ilişkin örnekleri de ğerlendirece ğiz.

Türkçenin önceki dönemlerine ait bazı kelimelerin yeni - den kullanılması,Farsça terkipleri ve İkinci Yeni şairleri - nin türetti ği kelimeleri içeren örnekleri etimolojik de ğişim -

ler adı altında göstereceğiz.

Söz dizimi ve cümle kuruluşuyla ilgili yanlış kullanım - larla şekil ve anlam ilişkisi kurmak maksadıyla değişik kul- lanımları ise sentax bölümünde inceleyeceğiz.

Şiiri, okuyucuyla bir yerde buluşma merkezi olarak kabul edersek onun içeriğinde olduğu kadar dili kullanışında da bir mesaj taşıdığını görmezden gelemeyiz. Dili, şiir ve düzyazı o- larak iki değişik "bildirişim" türüne ayırarak düzyazıyı do- gal, şiiri ise yapay bir dil olarak değerlendiren ve aslında sairlerin olağan dilin yasalarını zorlamalarını yeni ve kolay bir anlaşma yolu bulma çabaları olarak gören Jean Cohen'in görüşlerinden hareketle bu ayrıma asıl doğal dilin konuşma dili olduğunu ekleyen Doğan Aksan'ın tesbitleri değişimleri açıklamada faydalı olacaktır. "Konuşma dili şiir diline ger- çekten, daha yakındır; bu durum, konuşma sırasında yazı dilin- dekine oranla, etkili olmaya daha çok yönelmemizden ileri ge- lir. Kurallı, düzenli bir dil olan, düşünülenleri düzenli bir biçimde sıraladığı sözcüklerle anlatan yazı dilinin yanı ba- şında konuşma dili etkili olma çabasıyla zaman zaman kuralla- ra ters düşen kullanımlara başvurur; kısa ve etkili sözcükler bulur. Bu yüzden dilciler sözlü dile etkili dil, heyecan dili gibi adlar da verirler. İşte onun şiirle ortak yanı budur."

(1) diyen Doğan Aksan konuşma dilinin bazen kuralları ihlal eden fakat kısa ve etkili bir anlatım sağlayan yönünün şiirde

(1) AKSAN Doğan, "Dilbilim Açısından Şiir", Türk Dili Der- gisi, 1 Nisan 1974, s.560.

kendine bir yer bulduğunu, konuşma diline has doğal ve rahat söyleyişlerin şiiri etkili kılan özellikler olduğunu belirtir

Fonetik değişimler başlığı altında belirlediğimiz özellikle konuşma dilinde belirgin olan ses olayları ve ses özelliklerinin yazı dilinde kullanılmaları birer hatadır. Şairin ses olayları ve özellikleri, imla, noktalama ya da şiirdeki mısra düzenine ilişkin alışılacelmış kuralları veya kullanımları ihlal etmesi de bir amaca yöneliktir. Daha evvel de belirttiğimiz gibi, okuyucuyla bir yerde buluşma merkezi olan şiir, bu odaklanmayı bu amaç doğrultusunda dilde yoğunlaştırır.

A.FONETİK DEĞİŞİMLER

Türkçe'nin ses olayları ve ses özelliklerine ilişkin değişimlerin yer aldığı örneklere İkinci Yeni'nin öncü ve kurucu şairlerinin eserlerinde sıkça rastlıyoruz.En çok karşımıza çıkan ses olayı ise özellikle "koymak" kelimesinde yoğunlaşan "konsonant düşmesi"dir. Aşağıda bu ses olayına ilişkin örnekleri görmekteyiz:

Aldı bir yaşamdan bir yaşamaya kodu nasıl (İB/ GD, s.61)

Hep böyleydin sen tam ölümden konuşacağız komazdın gelip
dururdun önümüze (İB/ GD, s.77)

Kırları bir severdi o bir severdi denizleri aklımıza

geldi ilk taşı koduk (İB/ GD, s.82)

Kimseyi yoksul komadı (İB/ GY, s.103)

Hayın Bolu Beyi boş komuş evleri (İB/ GY, s.122)

İşte ben böyle bildiğin gibi

Kaderi öpüp başıma komuşum

(TU/ BS, s.37)

hatırla, karada büyük taşları üstüste kodun, hatırla

(TU/ BS, s.257)

ardında umut mumut komayan

ve tok insanların

rahatlıkla söz ettiği acılık

(TU/ BS, s.381)

Diyorum bir şeye karşı komaktır günümüzde ask

(EC/ YK, s.31)

Tanısmaya komamışlar bizi güzelim dünyamızla

(EC/ YK, s.407)

Oysa bir geri çektim mi kendimi

kodunsa bul aradığın sevgiyi

(EC/ SSD, s.101)

Ben otomobilleri böylesine yankısız sağır komam

(SK/ Ş-III, s.55)

Bazen de

kor bir tüfeğin ucuna o ruhu

(EC/ SSD, s.86)

Bıraksak el korsun yanardağlara bile (SK/ Ş-III, s.48)

Seni ne büyükler ne çiçekler

Alıkor sevgi bağbozumundan

(SK/ Ş-VI, s.14)

Son üç örnekte "konsonant düşmesi" yanında geniş zaman eki "-ar"ın vokalinin düştüğünü de görüyoruz. Bu aynı zamanda halk ağzının kullanıldığını da göstermektedir.

ortacağdan bir deniz hartasında

biriki bulurum büyü gider

(TU/ BS, s.266)

sen beni hazırlama sakın sen de bana gel

ölmüş ölü olmuş hüseyne hasana gel (TU/ BS, s.287)

Su gelir çiçeklenir

yazmalar çarşılanır

türküyle karşılanır

bizim orda kaysılar

oy farfara farfara

su verin çayırlara

(TU/ BS, s. 354)

Türkçe'de orta heceler vurgusuz söylenir. Bu yüzden de orta hece vokali düşebilir. "Haritasında" kelimesinin "-ri" hecesinden "-i" vokali düşmüştür. Yine "orada" ve "kayısı" kelimelerinde de vokal düşmesini görüyoruz. Güncel kullanımda bu tür söyleyişler oldukça yaygındır. Zaten bu kelimelerin geçtiği yukarıdaki dörtlük, 7'li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Bölüm sonlarında tekrarlanan nakarat kısmıyla "Farfara" adlı türküyü hatırlatan "Elli İki Hane" isimli bu şiirin diğer kısımları da sözü edilen türkünün söyleyiş imkânları üzerine kurulmuştur.

Oy farfara farfara

ates düştü şalvara

hadin ağalar dedim

hadin herkesler dedim

öldüm yalvara yalvara

öldüm yalvara yalvara

öldüm yalvara yalvara (TU/ BS, s.355)

Orta hece vokalinin düştüğü örnekleri içeren söyleyişlere, İkinci Yeni'nin diğer sairlerinde de rastlamamız, İkinci Yeni şiirinin bir grup hareketi olduğunu gösteren ortaklıklardan biridir.

Evler deniz dibi yosunlarıyla yumsak (SK/ Ş-II, s.45)

Ruhta kopan fırtınalar dindi

Gökten gönle sükûnet indi (SK/ Ş-VI, s.85)

Leyli vü Mecnun nefesi

ve Hallac-ı Mansur kanıyla besli (SK/ Ş-VIII, s.13)

Trenler ki senden geçer

Başı açık yalnayak halkım senden geçer

(İB/ GY, s.115)

Sümüklü bir oğlan bir giriş ayracı için

(İB/ DÇ, s.69)

Ordaydı sonra orada

Gördüm gök bahtiyar

(İB/ DÇ, s.113)

Yukarsı yukarıda, aşağısı aşağıda biraz

(EC/ YK, s.27)

Dışarsı var: şurası, burası, orası (EC/ SSD, s.267)

Yanmış bir adam cesedi asılı

Dışarsı asılı pencerede (EC/ SSD, s.272)

Bir Barbar kendin Tartar

Bir Barbar Aşaqlarda (TU/ BS, s.145)

Bütünleyemez mi sanıyorsunuz çalışır bir şiir kara

Yukarda parçalanmış yüzleri (EA/ YS, s.32)

Ali'nin üçgenidir bu çizdiğim

Nerde Öklid'in üçgenleri bu nerde

Na şunlar üç açısı üçü de yoksul (CS/ SS, s.18)

Cemal Süreya'nın bu söyleyişinde,vokal düşmeleriyle birlikte, "Na" ile halk ağzındaki bir işaret sıfatını da buluyoruz.

Yürümüşün akşam olmuş tabü tüvan kalmamış

Boy vermeye başlamış yıldızlar kadir kadir (TU/BS,s.26)

Turgut Uyar'dan aldığımız mısralarda "-sün" teklik ikinci şahıs ekinin konsonantınınindüştüğünü görüyoruz. Vokal düşmeleri yanında konsonant düşmeleri de yine halk söyleyişine dayalı olarak karşımıza çıkıyor.Cemal Süreya'nın şu mısraında

da aynı düşüşü görmek mümkündür:

Onunla gelmişin buraya

Yüzün yandan ve uzaklarda (CS/ SS. s.169)

Birden fazla ekte düşmenin karşımıza çıktığı bir örneği yine Cemal Süreya'dan alabiliriz:

Bir soru: niçin Spartaküs

Bir kuş: nereye gidiyon kuşu (CS/ SS. s.59)

Ağızlarda sıkça "n'apıyon, nerden geliyon, biliyon mu? " şeklindeki söyleyişlere rastlıyoruz.Şimdiki zaman ekinin konsonantı ile zamir kökenli şahıs ekinin konsonantı ve vokali düşerek söyleyiş bu şekle dönüşmüştür.

Eklerdeki seslerin düşmesi yanında eklerin de düştüğü söyleyişleri ikinci Yeni şiirinde bulmak mümkün.

Kelepçe kolum sıktı halim yamandır. (İB,GY,s.75)

Serinliğim duyurmayın anama (CS,SS,s.98)

Mısralarda akkuzatif eklerinin düşürüldüğünü görüyoruz. Bunun yanı sıra edebî dilde unutulmuş fakat halk ağızlarında yaşayan eski bir akkuzatif eki olan ve iyelik eklerinden sonra kullanılan "-n" ekinin kullanımına da rastlıyoruz.Halk şiirinde ölçüye uydurma çabasından doğan bu kullanıma böyle bir uygunluk iddiasında bulunmayan İlhan Berk'in mısralarından örnekler verelim.

Ayva dalın uzat

çiçek açtığın göreyim (İB,GY,s.75)

Ama görür gibi oluyorum Rüstem Bey

Senin de defterin dürüleceği günü

(1B,GY,s.104)

Elinizdeki boşluğu iyi tutunuz

Sakın ha koyvermeyiniz

(EC,SSD,s.347)

Son örnekte gerindium eki olan ve birleşik fiil yapan -u nun düştüğü bir söyleyiş bulunmaktadır. Düşmelere devam ederken arka arkaya gelen ve sesleri benzeyen iki hecenin bir hece haline geldiği ve buna bağlı olarak ses değişimlerinin olduğu örnekleri Ece Ayhan'dan seçtik.

Yazıklandığımdan değil. Geçmicek diyedir kaygılanıyorum.

(EA,YS,s.89)

ilenc.İşte bu selenli harfiyle hiç bırakmicek olan

ilenc

(EA,YS,s.89)

Ve kadınlar yağmıqa başlıyor eski kente

(EA,CEA,s.14)

Mısralarda düşmenin bulunduğu "geçmicek" ve "bırakmicek" kelimeleri yazı dilinde "geçmeyecek" ve "bırakmayacak" şeklindedir. "y" sesinin etkisiyle a ve e sesleri incelmış daha sonra -ya hecesinin düşmesiyle kelimeler ağızlardaki bu söyleniş şekillerini almışlardır. Son örnekte ise "y" yardımcı ünsüzünün etkisiyle "yağmıya" şekli y'den daha kolay çıkan ve bazı yörelerde tamamen düşürülerek vokalin uzamasına sebep olan "ğ"ye dönüşmüştür."g" ve "y" lerin değişimlerine değinmişken Cemal Süreya'nın alttaki mısraını vermeyi uygun buluyoruz

Bugün dilimizde bir il adı olan ve "ğ"li olarak Niğde şeklinde yazılan kelime ağızlarda y'li de söylenebilmektedir. Konuşma şeklini olduğu gibi kullanan şâir vurgusuz olduğundan söyleyişte düşürülen orta hecenin bu yönüne ilişkin bir örneği de bu mısralarda kullanıyor.

Sen ne iydin güzeldiysen de çirkindiysen de
Kocan ne iydi sonra Niyde ilinden gökyüzleri

(CS,SS,s.42)

Doğrudan hece düşmesine ise halk ağzında kullanılan şekliyle şu iki mısradan örnek verebiliriz.

Uyan Turgut'um garibim uyan
Bura Terme'dir.

(Tu,BS,s.47)

İşlenen iki incir çekiliyor. Bin liralık kadınlar,
yüz paralık değil

Basmane İzmir'dedir.

(EA,CEA,s.12)

Ses olaylarından biri olan "vokal birleşmesi"ne de yine özellikle halk söyleyişi içeren mısralarda sıkça rastlıyoruz.

Bir ay doğar Pasın'dan emmim kızı

Yüreciğim şak şak olur yolların arkasından

Bir ay doğar Pasın'dan.

Tepsi gibi m'olur,yare mi benzer?

(TU,BS,s.27)

Bir rüya gördüm alacasından

Senin'çin hayra yordum

(TU,BS,s.29)

Seksen pare köy vakt' için

Arpa öğütecektir.

(TU,Bs,s.31)

Türkçede iki vokal yanyana gelmez.Böyle bir durumda ikisi birleşerek tek vokal olurlar."mi olur" söyleyişi bu kurala uygun olarak mısradaki kullanılan şekle dönüşmüştür. Bu kuralı tam anlamıyla yansıtan başka söyleyişler de vardır.

N'oldu bu İstanbul'a

Ne Sevi ve Ne Yanula biri yok

(İB,GD,s.36)

Nolur beni sür Aladağ

Beni en öne

(İB,GY,s.163)

Kimbilir n'olduydu gene

(EC,YK,s.59)

İnsan böyle n'apar bilmem seni hele bak hiç bilmem

(İB,GD,s.58)

Bu mısradaki "n'apar" ve önceki mısralardaki "vakt' için" ve "senin'çin" söyleyişlerinde düşmeye dayalı birleşmeleri görüyoruz. "ne yapar" örneğinde baştaki y'nin düşmesi sonucu iki vokal birleşerek biraz da uzun bir söyleyişle "n'apar" şeklini görüyoruz.Konuşma dilinin kolaya yönelerek tasarrufta bulunması bu türden kullanımları çoğaltmıştır.Orta hece vokalinin düştüğü "vakit" ile ilk hecesi düşen" için" gibi kelimeler ağızlarda ve vezin gereği halk şiirinde sıkça kullanılmıştır.Halk şâirleri bu tür kullanımlara vezin gereği ve gündelik dilde oldukları için başvurmuşlardır.İstanbul ağızıyla

yazan ve ölçü gibi bir sınırlamayla karşı karşıya kalmayan bu şairlerin böylesi kullanımlara yönelmeleri anlattıkları olayları, yaşantıyı ya da duygu dünyasını pekiştirerek ifade etme isteklerine dayanır.

Vokal düşmesi ve birleşmeye en son örneği Sezai Karakoç'tan vererek bir iki örneğiyle karşılaştığımız"başta vokal türemesi"ni görelim.

Sebebine ermeden erişmeden

Korkan ilerdeki korkularla

N'oldu zarif latif anneler n'oldular (SK,S III,77)

Isıracık gün içinde bir kahveyi tutarız (TU,BS,s.27)

Simdi bir garip ürüzgar geçer bilir misiniz?

(TU,BS,s.53)

Türkçe asıllı kelimelerde c,ğ,l,m,n,r,v,z sesleri başta bulunmazlar.Bu yüzden halk dilinde bu seslerle başlayan yabancı kelimelerin başlarına vokal eklenir."limon-ilimon,ramazan-ıramazan,raf-ıraf"gibi.

Türkçe asıllı kelimelerde,bir hecede değil iki ayrı hecede de iki vokal yanyana gelmez.Yabancı kelimelerde iki vokalin yan yana geldiği çok görülmektedir fakat okunusunun zor olması sebebiyle özellikle iki vokalin arasına bir "y" sesi getirerek kullanım halk dilinde yaygındır. Kelime içerisinde böylesi bir türemeyi barındıran örneği Edip Cansever'den aldık.

Bak kardeşim benim adım Ismayıl.

(EC,YK,s.88)

Bugün kullanımdan düşmüş ve ancak bir kaç kelimedede klise olarak kullanılan eski instrumental eki -n'nin bu günkü instrumental ekiyle birleştirilerek kullanıldığı örnekler de yer yer karşımıza çıkıyor. "yazın,kışın,yayan,öğlen,ansızın" gibi kullanımlarını bildiğimiz -n eki,instrumental eki yerine kullanılan ile edatıyla ya da eklediğinde instrumental eki diyebileceğimiz -le ile birleşerek örneklerdeki yerini almıştır

İş edinmiş Resuller'in ahını

Bir rüzgar

Söyler

Dağ ilen taş ilen insan ilen

(İB,GY,s.106)

İki gemiciylen Van Gogh'dan aşırılmış

Bir kadının yüzü ha ha ha

(CS,SS,s.14)

Biz eskiden de en aşağı böyleydik senlen (CS,SS,s.17)

Ve bütün gün sevişirler acılarıylan

(EC,YK,s.83)

Kimbilir neyi saldıgımız bu da yalnızlığımız gel

Yırtıcı kuşlar mı gözlerimisin,onlar mı bu sürüyen

(EC,YK,15)

Türkçe kelimeler taklit ve esas olarak ikiye ayrılırlar. Taklide dayalı kelimelerde her ses bulunabilirken taklit izi

taşımayan kelimelerde bazı sesler bulunmayabilir ya da az kullanılır.Türkçede az kullanılan bu konsonantlardan biri"j" sesidir.Dilimizde yabancı asıllı bazı kelimelerde kullanılan bu ses halk dilinde"c"ye dönüşür.Bu özelliğe ilişkin örnekler aşağıdadır.

Bir gülüşün var ayakta kötü elbet

burcuvalıklarında bir dudak gül gibi (EA,YS,s.19)

Cıgaralı bir ses der:"Hiç bile,benim nüfus kağıdında

"ağır işçi ekmek karnesi verildi" duruyor."

(EA,CEA,s.25)

açaçlar bir capon kılığında

o duyduğumuz tambur sesi gerçektir.

(TU,BS,s.394)

saçların kara

değil

ciğaradan hiç sönmez.

(TU,BS,s.394)

Bir ciğara atmışsak denize

Sabaha kadar yandı durdu

(CS,SS;s.17)

Bir kaderimiz kendimiz yazdık

dünya yüzüne

Rüstem Bey'in candarmaları değil

(İB,GY,s.101)

Türkçenin ses özelliklerinden biri de sonda bulunmayan seslerle ilgilidir.Edebî Türkçede kelime ve hece sonunda b,c,

d,g sesleri bulunmaz.Bu yüzden böyle yabancı asıllı kelimelerdeki bu konsonantlar sedasızlarına çevrilirler.

"kalb-kalp,ilac-ilac Nihad-Nihat,derd-dert,kitap-kitap," gibi.Ağızlarda bu kural yoktur ve bu sesler sonda kullanılırlar.İkinci Yeni şiirinde bu özelliği taşıyan örnekleri de görebiliriz.

Bilgileri gibi kesin aşk orda dokundu kalblerine

(SK,S,VI,s.25)

Ölü mü denir şimdi onlara

Durmuş kalbleri çoktan

(EC,YK,s.428)

Beni güclendiriyorsun Lusin.Ne var ki

istemiyorum güclenmeyi ben.Daha doğrusu

(EC,YK,s.171)

İkinci Yeni şiirinde yer yer ihlal edilen bir kural da kelime sonlarındaki konsonantlarla ilgilidir. Türkçede kelime sonlarında ç,k,p,t konsonantları iki vokal arasına girince sedalılılaşır ve yumuşarlar.Özellikle isimlerde sonda sedalı -laşma ve yumuşama genel bir kuraldır. Aşağıda bu kurala uymayan örnekleri veriyoruz.

Size baktım

Yaprağın bir soğuku yadırgayan yeşili ancak üstümüzdeydi

(TU,BS,s.140)

Tüylerin karaparlaktı.koşumların,

-kokulu yağlarla ovulup parlatılan-

nasıl yakıştırdı sağırlarına ve göke.

Göke bir ululuk katardı sonsuz biçimin,at!

(TU,BS,s.158)

ben iki kişiyim övüşürüm durmadan

ölü bir balıkız öyle,ölü bir balık

(TU,BS,s.179)

"balıkız" söyleyişi sedalılaşıma uyarak"balığız"şeklinde yazılmalıydı.Genel uygulamayı ihlâl eden bu kullanım bir hatadır fakat çağrışım yönünden oldukça yoğun bir ifadedir.Ölü bir balıkla beraber bal ve kız kelimelerini de duyurmaktadır.

1935'te

bir akşam. - bir salı akşamı sanırım.-

ahah ben salakım biraz galiba

(TU/ BS, s.187)

Son yıllarda öyle kesip astılar ki

Kırdılar kırdılar gökü

Denizi ve gökü kırdılar

(TU/ BS, s.244)

Sedalılaşıma ihlâline Turgut Uyar'ın şiirlerinde daha fazla rastlıyoruz. Bu kullanıma ilişkin bir kaç örneği de diğer şâirlerimizin mısralarında görelim.

Kasımpaşa zindanına işkencelere götürülüyordur

İki kurtun eşliğinde ve arasında

(EA/ YS, s.21)

Sanki gül meneksenin zambak leylakın yanına gelerek
Oldu dosttan dosta sunulacak bir demet çiçek

(SK/ Ş-VI.s. 34)

Dilimizde değişik biçimlerde yazılan bazı kelimeler vardır. "Ogmak,sögmek,dögmek" ya da "ovmak,sövmek,dövmek" şekillerinde karşımıza çıkarlar. Ortak söyleyişte "v"li biçimleri daha yaygın olarak kullanılır. Bu bakımdan böyle kelimeleri "v"li şekilleriyle yazmak gerekir. Sezai Karakoç'ta rastladığımız bu kullanımları şu mısralarda görüyoruz:

Su düşmeyen bir koğuğa saklar onu (SK/ Ş-I, s.44)

Günesin koğaladığı bir yolda koşarak

Kendi küçük sürüsünü büyük sürüye katacaktır.

(SK/ Ş-I, s.44)

Ne kadar benimserdi bu suyun

Kumu altına çeviren bu suyun

Bir yüksek fırın olmuş

Göğdesine carpmasını (SK/ Ş-I, s.50)

Düz yazıda kullanılmaları birer hata olup konuşma dilinde yaygın olan Türkçe'nin hemen hemen bütün ses olaylarını ve ses özelliklerini görebildiğimiz ikinci Yeni şiirin,bu açıdan bakıldığında,en azından dilde halka yakın bir şiir yazma düşüncesinden uzak olmadığını görebiliriz.

Yaşamam gerekli lo

(İB/ GY, s.101)

Ne kan akıyor

Nah bilek gibi

(İB/ GY,s.166)

Bir benmiyin allasen çarşılarla uğraşan

(CS/ SS, s.41)

Yavri ceylan suya inmiş dolanır

Melil mahzun sevdiğini aranır (TU/ BS, s.28)

Inan ol başımı alıp giderim (CS/ SS, s.28)

gibi mısralara doğrudan doğruya halkın ağzından giren bu söyleyişler yanında diğer bölümlerde değineceğimiz öz Türkçe kullanımlar ya da Eski Anadolu Türkçesi Dönemi'ne ait kelimeler şairlerimizin dilde tutucu olmadıklarını göstermektedir. Şiiri etkili ve çarpıcı kılmak için hem halk söyleyişini, hem de öz Türkçe ya da kalıplaşmış söyleyişleri değiştirerek oluşturdıkları kendi kelimelerini kullanan bu şairlerin amacı, dilde ne öz Türkçecilik ne de gelenekçiliktir. İkinci Yeni şairleri, şiir diline yeni ufuklar açmak, söyleyişi farklılaştırmak için ellerinde olanı ve olması mümkün olanı kullanmaktan çekinmemişlerdir.

a.İMLA KURALLARI

İkinci Yeni Şiiri'nde imla kuralları ve noktalama işaretlerinin ihlaline ve yanlış kullanımlarına da rastlıyoruz. Bunlardan öncelikle büyük harfin kullanılışındaki ihlale dikkat çekmek istiyoruz. Latin Alfabesi'nin kabulü ile yazıda cümlelerin ilk kelimelerini büyük harfle yazma bir kural olarak imlamıza yerleşmiştir. Şiirde ise mısraların ilk kelimelerini büyük harfle yazma, yazı dilinden bir farklılık olarak,

siir dilinin bir kuralı olmuştur. Cümle bitsin ya da bitmesin peşinden gelen mısraların ilk harfleri de büyük olarak yazılmıştır. Nazım Hikmet ve Attila İlhan tarafından ilk kez ihlal edilen bu kullanım, İkinci Yeni şiirinde dikkate bile alınmamıştır. Bu nedenle İkinci Yeni şâirlerinin bazı şiirlerinde geleneksel kullanımı, bazı şiirlerinde her mısranın küçük harfle başladığını, bazen de özellikle düz yazının paragraf anlayışına yaklaşan söyleyişlerinde cümlenin ilk kelimesinin büyük harfle yazıldığını görmekteyiz.

İLKİN

bunu kimse söylemedi, belki düşündü
çünkü vardır insanın yaşamasında
uyku ve öfke gibi vardır
kimse söylemedi
tuzunu çoğaltan bir denizde
nasıl batarsa güneş öyle

...

(TU/ BS, s.316)

hep alçak sesle konuşan
biri de var ki
kederini soylu kılmak için
yüreğindeki kurşun yarasına
aşktandır derdi

yırtılan ipek sesiyle;

(CS/ SS, s.97)

Mısra başlarının küçük harflerle başladığı bu örneklerin

yanında ilk mısranın büyük harfle yazılıp diğerlerinin küçük harfle devam ettiğini de görüyoruz.

Ovadan

gözü bağlı bir leylak kokusu ovadan
ceviriyor o küçücük güneşimizi. (CS/ SS,s.88)

Yemin ederim aşk değildir bu
dünyada,bir güneş yılının en soğuk akşamı
soğugun bu kertesinde gözlerdeki bu buğu
yemin ederim aşk değildir,aşk değildir
daha başka bir şeydir ki,göz yumulur.
(TU/ BS,s.319)

AhTanzimat! Ah Tanzimat! Düzyazıya dönmeye
başlamış bir vergiyi Defterdar'a toplattırmıyormuş.
(EA/ ÇEA,s.51)

Büyük haflerin kullanımındaki bu değiştirmeler şiirde sadece mısra başındaki değiştirimler olarak kalmamıştır. Özel isimlerin büyük harfle yazılması bir imlâ kuralıdır. Bu kuralın ihlâl edildiği söyleyişleri ikinci Yeni şiirinde sıkça görmek mümkündür.

Belki bir şeye daha

Sabahın ilk biblosu uzunca boylu bir allaha
(EC/ YK,s.335)

intihar karası bir faytona binmiş geçenken ablam
caddelerinden ölümler aşkı pera'nın (EA/ YS,s.109)

Ve içinde birikmiş ut çalan kadın elleri olurmuş hep
gibi bir üzünc sökün edermiş akşamları ağlarken kuyulara
kınar hanım'ın denizlerinden (EA/ YS,s.110)

ilk sekiz yılını çin'de
bir istiridyenin içinde geçirmiş (EA/ YS,s.116)

Açın pencereleri açın
akdeniz'de sabah oluyor
küçük harfli musâ
hep böyle gökyüzünde (EA/ YS,s.117)

kantocu peruz sahiden yaşadı mı patron? (EA/ YS,s.121)

dikran çuhacıyan'a çiçek atan
sen uzak hala nevyire hanım yoksa
cumhuriyette de uyuyamıyor musun (EA/ YS,s.131)

Metropoller ortası fikret mualla digan
kovalar şiirsizler düşmanlarım ayağa kalksınlar
(EA/ YS,s.127)

bekle abdurrahman geliyorum
bekle neriman geliyorum (TU/ BS,s.65)

tayyar beyin dünyaya o

alışkanlığı

(TU/ BS,s.193)

sarsıldım son uykusunu uyuyunca arabistanın

(TU/ BS,s.270)

sen beni hazırlama sakın sen de bana gel

ölmüş ölü olmuş hüseyne hasana gel

(TU/ BS,s.287)

aldım bir kanunusaniyi bir güzel inceledim

rüstem paşa kanunu esasi ve sair nedim

(TU/ BS,s.289)

ve tartışma uzayınca

hong kong'da mudanya'da

(TU/ BS,s.342)

Biz dünyanın bütün üşümüşleri sibiryaları (SK/S-II,s.29)

Birgün düşündü gitsin kendini atsın kabe'nin eşğine

(SK/ S-VI,s.32)

Özel isimlerin küçük harfle yazıldığı bu örnekler yanında büyük harfle yazılarak özelliği belirtilen kelimelerin sonuna gelen ve ayrılması gereken eklerin yazımında bu imla kuralına dikkat edilmediği görülmektedir.

Herkes Almanyaya giden bir mektuptu sanki (TU/ BS,s.193)

Ben,yani Yakubun o dağılgan şekli

Nerdeydim

(EC(YK,s.225)

Yaz İsanın

Kıs Yahyanın

(SK/ Ş-I,s.17)

oraya gitmiştik siyah incir ağaçlarına
çıkardık ilk defa tadardık O hep Erzincanı
anlatırdı öğle olmadan öğle namazını kılan

(SK/ Ş-III,s.15)

Büyük harflerin kullanımındaki bu itinasızlık yanında ikinci Yeni şiirinde karşılaştığımız bir başka hata da mısra içinde rastgele kelimelerin büyük harfle yazılmasıdır. Sezai Karakoc'ta ideolojik bir kaygının güdüldüğünü görmekteyiz. Bunun dışında genel olarak şaşırtma ve verili kurallara karşı çıkmaya yönelik bir hareket olarak kabul edebiliriz. Bu şekilde kullanıma ilişkin pek çok örneği şâirlerimizin hemen hepsinde görmek mümkündür.

ŞİİR

Sarı,o Çok güzel,giriyor kentime
Koyuyor sesini balıkçıl ve yalnız
Nehirlerleyin o ,yavaşca etime,
Kırmızı,karışıyor ağızlarımız
Göğü,bir ormanı gidiyoruz. Uzun
duyuyorum bunlar kirpiklerin.Bugday.
Sonsuz Temmuz yüzün,o intiharım.Bun-
lar oraların Ey Aşkyüzlüm benim,

Ey.

Bir aşkı gitmek var,şimdi sen osun

Cinselliğimizi büyötmek büyötmek
Dağlamak çıplaklığımızı göklemek.
Böyle seni suya göge tutuyorum.
Seni artık korkunc karıştırıyorum,
-Uzar şimdi bizden bir gece Upuzun. (İB/ A,s.11)

Ölü.Kalırım artık Yılqın Unulmaz (İB/ A,s.14)

dan.Vurmuş göğüme yatıyordu Çılqın
Ağzı durma çoğalan bir seydi sanki (İB/ A,s.15/

-Büyük,geçerdi süvarilerim (Seydi
öpüşünün bir safranıydı Kapanık
düsen seninle siire siyah,çıplak).

Dururdun تنها ağzın gecede ıslak
Büyürdü ellerimiz ve her yanımız

...

Uyanır,Beyaz, şimdi gecede yalnız
Koyar o ağzını ağzıma Karanlık. (İB/ A,s.16)

Sokakları bembeyaz evleri geçiyorum
Bir koşu bir rüzgarı alıyorum Karanlık
Bir kenttesin ne var ta ne zamanlardan beri
O zamandan trenler evler geçiyor Kapanık

...

Durup bir yıkık aşk dedim İlhan Berk dedim bir yıkık

aşk Şimdi o şiirlerde senden kalan ancak

(İB/ A.s.30)

Seni soyuyorum uzun geceler

Duyuyor musun Vazgeçilmezim sen

(İB/ A.s.31)

Bir rüzgar Eski zamanlar gibi bir

rüzgar Ağzının gülünü yoluyor

(İB/ A.s.32)

Kalmaz gitmiştir Eskiyalar

(İB/ GD.s.99)

Bir sülün düştü Birdenbire yüzümüz eskidi Bir çarşı

büyürken baktım durdu

Barbarlar geliyordu Biz Kuzey uca gidip durmustuk //

Denizi hatırlarım şimdi

(İB(GD.s.108)

Ustelik beni sevmek haslanmış pirinçleri

beyazlatır Günaydın! (EC/ YK.s.20)

Şimdi, Aşağısı,Yukarısı, neresidir bilir misin?

(EA/ ÇEA.s.6)

Söner Kış sapar telefon

(CS/ SS.s.70)

Yalnız kalmaya savaşıyorum.Kadınlarla.Erkeklerle

Çocuklarla

Tarihlerle,Bilimlerle Kalabalıkla savaşıyorum

(TU/ BS.s.117)

Bir Kalır uzun resimlerde anısı sakallarımızın

Urban içinde Uşüyüp Uşüyüp kaldığımızın

...

Bir Kalır Yılgın Adamların hep "Evet" dedikleri

...

Bir Kalır kitaplarda anısı çok Uşüdüğümüzün

(TU/ BS,s.

ve öyle bir yaz geçirdik Tanrının Bahçesinde

(TU/ BS,s.175)

Partilerde Meydanlarda örneğin SüPanCe boğazında

çok çok idi,bir gözlük,bir boyun atkısı,bir ölüm!...

(TU/ BS,s.177)

Sezai Karakoç'ta ise önce de belirttiğimiz gibi inanca dayalı bir özelleştirmeye mısra içinde büyük harfli kullanımlara rastlıyoruz.

Kendini bırak evrenin koştugu o Bütüne

Bir kanat çırpmasıyla karıştığı Varlığa

(SK/ S-I,s.126)

Her parçasındayım kırkayak sesli boğuk arkadaşlığın

Çalkantısız Üniversitenin yalnızlığın ve ağlamanın

(SK/ S-III,s.54)

Doktor istemem Annem gelsin

(SK/ S-III,s.126)

Hileyle mi lehimledi Tapınak göz kapaklarını?

(SK/ S-V,s.8)

Yeni Düzen'de buluşacak ağaç ve insan (SK/ S-V,s.14)

Bir gün Gelecek Olan'a işaret olsun diye

Gönlün nişanı bir çocuğa gebesin (SK/ Ş-VI,s.19)

Bu bir kum tanesidir O Denizden O Sahilden

Bir ısın O Güneş çubuğundan

Bir centik Allah Yolunda Atacak Damarda

Bir damla kan,akan Şehit Göğsünden (SK/ Ş-VI,s.20)

Bir Başsehre döner gibi dönecek askerler

(SK/ Ş-VIII,s.17)

NOKTALAMA İŞARETLERİ

Nokta: Cümle sonlarına konan nokta duraklama yapılacağını gösterir ve noktadan sonra başlayan cümlenin ilk kelimesi büyük harfle başlar. Bu genel kullanımın da bu dönem şiirinde ihlâl edildiği durumlar bulunmaktadır. Bu türden kullanımlara ait örnekler aşağıda verilmiştir.

kanatır akışını akarsuların çıplak şimdiki
başarılmamış bir geçmişten artakalan şaşkınlık
şimdiki çıplak.yarı aydınlanmış bir duvardaki.
bir yenilgiden çıkarılmış bir deney.bir yaşlılık.

(TU/ BS,s.207)

Su.hiç kimse durmazsa herşey yürür, bu aşk demektir.

(TU/ BS,s.280)

ey çavlan.bitmeylen temmuz güneşi.ey aslan

silkin.sakla harmanını.çocuğunu sakla (TU/ BS,s.281)

Bilmem.kimi duymak istiyorum ben? Sizi mi? -bir

böceğin vızıltısı

(EC/ YK,s.131)

Soru İşareti: Soru bildiren cümle veya sözlerin sonuna konan soru işaretiinden sonra aşağıdaki örneklerde de görüleceği gibi cümlenin ilk kelimesi büyük harfle başlar:

Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?

(Ahmet HAŞİM, Merdiven)

Nasıl hiç? Suyu çekicini mi düşürdün yoksa!..

(Ö.SEYFETTİN,Diyet)

Soru işaretiinden sonra gelen cümlenin ilk kelimesinin

küçük yazılmasına ilişkin örnekler yanında olmaması gereken yerde kullanılan soru işaretlerine rastladığımız mısraları aşağıda veriyoruz:

"Ha,şu bizim Yahya mıymış? yerdeki"demıştır

Talat Paşa

(EA/CEA,s.41)

Saçlarının kapkara öyle uzadığı zamanlarda,dirimin
ondan esirgediği ve benim ona vermeye çalıştığım şey
neydi acaba? diyedir kurarım

(EA/ YS,s.92)

Deniz kenarındaydım,papirüsleri açmıştım,siz siz

nasıl Hansız olabilirdiniz? bilir miydim

(1B/ GD,s.112)

Cümle içerisinde,kim,ne gibi soru zamirleri ve bunların edatlarla oluşturdukları şekiller,soru sorma ifade eden edatlar ve soru eki bulunuyorsa cümlenin sonuna soru işareti konur.İkinci Yeni şiirinde yer yer bu noktalama işaretinin gereken yerlerde kullanılmadığını görmekteyiz.Buna ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir:

Bir soru:niçin Spartaküs

(CS/ SS,s.59)

İnsan iki kişiyi sevebilir mi

(CS/ SS,s.179)

-Bu nedir

-Bir cep saati

-Bu nedir

-Nar şerbeti

-Ya bu ne

-Büyü

Hayır,hicbiri değildir.

(EC/ YK,s.323)

Eskişehirli bir tüccar vardı.Var mıydı

Duygular,zamanlarda bir çeşit insan mıydı yoksa

Kuş sürülerinden bir duvar

Hangi kuşu çeksem ölüyor avucumda

(EC/ YK,s.333)

Ve sordum:

-Ben Ruhi Bey nasılım

-Sahi siz nasılsınız Ruhi Bey

(EC/ SSD,s.49)

-Saat onda mı kalkacakmış vapur

-Gecikebilirmiş biraz,öyle diyorlar

(EC/ SSD,s.115)

Çıkardın mı su altındaki ölüyü

çıkardık mı su altındaki ölüyü

(EC/ SSD,s.133)

Bir bando sefinin uykusu

Nasıl bir uykudur Hilmi Bey

(EC/ SSD,s.197)

Öksüz Çocuklar! Deniz cenazesi babalarınızın

döşeginden,peki yetimler pazen?

(EA/ YS,s.20)

Yukarıda verilen örneklerde soru anlamı içeren ve soru işareti gerektiren söyleyişlerde bu işaret kullanılmamıştır. En son örnekte ise soru işaretini gerektiren bir durum yok iken bu kullanıma gidildiğini görüyoruz.Bu türden kullanımlar konuşma dilinde jest-mimik ve ses tonunun yardımıyla

karşımıza çıkarlar.

Ünlem işâreti: Sevinç,kıvanç,acı,korku gibi duyguları içeren cümlelerin sonuna konur:

Ne mutlu Türküm diyene! (M.Kemal ATATÜRK)

Nutuk ve hitabelerde kullanılır:

Ordular! İlk hedefiniz Akdenizdir.İleri!

(M.Kemal ATATÜRK)

Dur yolcu! Bilmeden gelip bastığın

Bu toprak bir devrin battığı yerdir. (N.Halil ONAN)

Ancak,doğrudan doğruya bir cümleye bağlı olan hitaplar virgülle ayrılıp ünlem işâreti cümle sonuna konur:

Arkadaş,biz bu yolda türküler tuttukurken

Sana uğurlar olsun...Ayrılıyor yolumuz!

(F.Nafiz CAMLIBEL)

Bir kaç örneğiyle karşılaştığımız ünlem işâreti ile ilgili aksamaları aşağıda gösterelim :

Cocuklar! ile bile muhbirler! ve bütün ahali!

(EA/YS,s.7

Bağırır Eskici Dede

Bir korsan gemisi! girmiş körfeze (EA/ YS,s.97)

Bir korsan gemisini ünleyen işâretten sonraki kelime küçük harfle başladığından seslenmenin bitmediği hissini veriyor. "girmiş körfeze" söyleyişi büyük harfle başlatılmış olsaydı bu düşünce zihnimizde oluşmazdı.Aynı türden bir başka örneği Edip Cansever'den alıyoruz:

Dışarı çıkıyorsanız dikkat! çiçeklerle karşılaşmayın

...

Beni seviyorsanız dikkat!köşe başındaki camcıya sorun

(EC/ YK,s.20)

Uzun Çizgi: Konuşma işâreti olan uzun çizgi karşılıklı konuşmalarda konuşan değıştikçe sözlerin başına konur.Ece Ayhan'ın "Epitafio" adlı şiirinde kullanılan uzun çizgi mısralardaki konuşmaların başında değil sonunda kullanılmıştır.

EPITAFIO

Boğulmuş geldiler denizden ikindi üzeri,yesil cühalı kahveler rıhtımında gizlenmiş çivit rengi evlerine.Falı İspanyol-.

Başlarını eğiyorlar yine ablalarının önünde,sabahleyin olduğu gibi.Saçlarını tarasınlar ve ayırsınlar diye ortadan.Kördüğüm-.

Onları çağırıyor cıglık cıglığa,bir iskambil kağıdı sokağından,malta taşları üzerinde,çocuk oyunu binlerle.Seytan çizilmiş-.

Görüyorlar,ne de güzel gülüyorlar öyle uzun uzun.Ama gelemeyecekler işte.Bohçaları derleniyor.Aceleleleri var.Çürük-.

...

(EA/ YS,s.90)

C.MISRA DÜZENİNDEKİ DEĞİŞİKLİKLER

Türk şiir geleneği;İslamiyet öncesi dörtlük,İslamiyetin kabulüyle de bent ve beyit esasına dayanarak şekil özelliklerini günümüze kadar getirmiştir. Tanzimatın ikinci döneminde ölçüye bağlı serbest müstezad anlayışına dayanan kullanımlar, Servet-i Fünun'dan sonra Birinci Yeni şairleri tarafından ölçüye bağımlı kalma aşılıarak daha yerleşik olarak kullanılmıştır. Mısraların aynı yatay ve düşey çizgide yer alması şiirimizde genelleşmiş bir kural olarak günümüzde de varlığını sürdürürken Birinci Yeni'de başlayıp İkinci Yeni'de de sıkça kullanılan bazı farklılıklar dikkat çekicidir.Şiirde her mısra yatay çizgide başlar,anlam tamamlansın ya da tamamlanmasın şiir alttaki mısralarla devam eder. Düz yazıda satır sonunda kelime tamamlanmamışsa birleştirme çizgisi ile diğer satıra bağlanır.Şiirde mısra sonunda kelimeler bölünmez.Düz yazının bu kuralı Attila İlhan ve İkinci Yeni şairleriyle birlikte şiire de geçirilmiştir.Mısra sonlarında kelimelerin bölünerek alt mısraya aktarılması şiire bir paragraf görüntüsü vererek onu düz yazıya yaklaştırmaktadır.İkinci Yeni şairlerinin mısra düzeninde yaptıkları bu değiştirmelere, öncelikle mısraların yatay ve düşey çizgideki kullanımına ilişkin örneklerle başlayalım :

imdi ey kış diyorum seni de orda geçirseydik

kim düşünecekti bir kumsalda

sabahın tanıksız kendi kendine olduğunu

"oysa" diyor birisi
"sabah yeniden hatırlamadır yaşamayı"
bana kalırsa "oysa" diyenlerden hep korkmalı
"oysa ölüm var" da diyebilir aynı kişi
oysa ölüm yakın olmamalı (TU/ BS,s.460)

KISA TÜRKİYE TARİHİ

Selaleye

Düşmüştür

Zeytinin dali

Celaliyim

Celalisin

Celali (CS SS,s.213)

Şiirin düz yazıya yaklaştığı,mısraların paragrafa dönüş-
tüğü kullanımları da şu örneklerde görmek mümkündür:

KARGINMIS BİR İLK YAZ

Ay;gecikmiş ağı;yosun yeşili bir canavar.ilerlemiş gece;
kanatsız yarasalar, ıslanmış siyahlar. Devrilmiş bir tramvay
caddede.Bunlar,kargınmışbir ilkyazın simgeleri.büyük uçurtma-
mı çalmışlar deliliğimden,mor gözlü çocuk ölüsü bir pazar,onu
bulamıyorum. (EA/ YS,s.93)

Mısra düzenindeki bir diğer değişiklik de kelimelerin a-
rasındaki boşluklardadır. Türkçede kelimeler birbirinden ayrı
yazılırlar. Benzetmeler yoluyla kelimelere ad olan "katırtır-
nağı,hanımeli,devetabanı" gibi birleşik kelimelerle ünlü düş-

mesiyle oluşan "pazar ertesi-pazartesi,kayın ana-kaynana"gibi kelimeler birleşik yazılırlar. ikinci Yeni şiirinde mısra içinde kelimelerin bu kurallara uymadıkları halde birleşik ve içiçe yazıldıklarını görmekteyiz. Verili olan bütün düzen ve kurallara karşı çıkışın kelimelerin yazımına yansıdığı bu örneklerle İlhan Berk ve Turgut Uyar'da daha sık rastlıyoruz. Bunları şâirlerimizden seçtiğimiz mısralarda görelim:

KARANLIK OVA

Karanlıkova'nın üstündeki gökyüzü
yerinde duramıyordu (İB/ GY,s.108)

(gelecektir aşkondan ötetarih yoktur) (İB/ DÇ,s.106)

(Karanlıkım da bir alata gibiyim) (İB/ DÇ,s.109)

(Hiçbir şeyin adını anmadan başlarım) (İB/ A,s.153)

Ey en karanlık su
Saka eden bir tabut (İB/ A,s.158)

Yalnız ben ateşler yakarım//Eskir onüç altmış dört sıfır üç/
en uzak at, resimlerin. (İB/ GD,s.98)

Ey eski zamanları hatırlamak. Atlarını gökyüzünün
Üç yüz bindört yüz kırk altı Bir isim (İB/ GD,s.99)

İhtiyar intihar etmek (İB/ GD,s.121)

O Kankentlerinde bir orman sonu

Korkup kapandıkça kanakoşan adamlardan

(TU/ BS,s.136)

ölümsıkıntılıslakgülünçlüğü renkli camların!..

(TU/ BS,s.149)

Ay ölür şimdi.Yani ölmek!.. Uzuneski geçmişi bir suyun

(TU/ BS,s.151)

gökyokuş solan penceresi çağrılmış (TU/ BS,s.260)

senindir ey sonsuzveren ne varsa hayat gibi

(TU/ BS,s.308)

Yetiş büyükarmağancım

(SK/ S-II,s.110)

Üstüninsanların hazırlayageldikleri

Dünyaüstü dalları ve çiçekleri

(SK/ S-V,s.62)

Bu tarz kullanımlar gözün algı gücünü aştığından bir kez okunduğunda anlaşılmıyor.Şâir okuyucuyu şaşırtıyor ve mısrayı bir kaç kez okumaya itiyor.Birbirine uladığı kelimelerle başka kelimeleri çağrıştırarak yeni imgeler yaratan şair bu imgeleri,tekrar tekrar okutarak bulduruyor."karanlığım dâbiralat gibiboyunun" dizgesi al renkli bir atla birlikte boyun kelimesine bağlı olarak ve ses benzerliği ile halat kelimesini de çağrıştırıyor.Yine İlhan Berk'in"(Hiçbir şeyin adını anmadan başlarım) şeklindeki kullanımı, Arapça bir lafız olan ve mealen " Rahman ve rahim olan Allahın adıyla (başlarım) " şeklinde kullandığımız"besmele"nin Arapça yazılışını hatırlatmaktadır.

Mısra düzenindeki farklı kullanımlara son örnekleri ise

bölünen kelimeler ve bunların anlama getirdikleri farklılıklardan vereceğiz.Düz yazıda kelime satır sonunda tamamlanmıyorsa uygun bir heceden bölünerek alt satıra bağlanır.Şiirde her mısra anlamı tamamlansın ya da tamamlanmasın alta geçtiğinde başka bir bağımsız mısra olarak devam eder. Mısraların düz yazıya yaklaşılarak paragraflar oluşturduğu söyleyişlerde eklerin bölünerek hem üst hem de alt mısrayı kapsadığı görülmektedir.

Beyazladı.Beyaz bir su,kocaman,eski
Düşendim ben öpüşünün balkonların-

dan.Vurmuş göğüme yatıyordu Cılgın.

Ağzı durma çoğalan bir şeydi sanki (İB/ A.s.15)

Yukarıdaki örnekte birinci beytin ikinci mısraında yeri olan ablatif eki "-dan" ikinci beyte aktarılmıştır.Satır sonundaki bir kelimenin arada boşluk bırakılarak kesilmesine rastlanmaz. Kelimenin bir parçasının bir dizede, diğer parçasının başka bir dizede kaldığı bu kullanımlar, yeni çağrışımların doğmasına sebep olurlar.-dan eki üst mısraya ablatif eki olarak bağlanırken alt mısrada da kendisinden sonra gelen vurmak kelimesiyle anlam itibariyle bir ilişki kurup vuruştan çıkan sesi ya da bir silah sesini duyuruyor.Eklerin ya da kelimelerin bölünerek mısralara yayıldığı kullanımlara ilişkin bir kaç örnek daha verelim.

Su içki çok kötü şey değil mi

söz gelimi bir Antalya'yı öpmenin çok yakınından

geçer de ondan

mi

(EC/ SSD,s.90)

ilk köğük (Valery'e göre esinle gelen. Bir öngörü,yalvaç

ışı

Daha çok gökyüzüne açık, Çalap'

ın). Bir simge

(İB/A,s.147)

Bir yüz:ince bütün resimlerde.Bütün resimlerde

yalın,aydınlık.Kendisi gibi Fatih'

in

(İB/ A,s.163)

B.MORFOLOJİ

Anoloji yoluyla anlam kurma maksadıyla türetilen kelimelerle Eski Türkçe döneminde yaygın olup bu gün kullanılmayan ya da diğer dil sahalarında kullanılan eklere ilişkin örnekleri bu başlık altında değerlendireceğiz. Şairlerimizin aynı eklerle türetilen kelimelere benzeterek kullandıkları bu yeni sözcükler,bu günkü kullanımda çok yaygın değildirler ya da bu güne kadar hiç kullanılmamışlardır. Ekin işlevi ile ortaya çıkan kelimenin anlamı arasında ilişki kurmak,türetilen bazı kelimelerde zor olmaktadır.Bazı kelimelerin ise türetildikleri kök ve gövdeler şimdiye kadar hiç kullanılmamış yapılarıdır. Bunları örnekleriyle görelim.

Üzerinde aile fotoğraflarının

Eller nasıl duygandır nasıl yalın (CS/SS, s.170)

İşlek bir ek olan -gan (-gen, -kan, -ken) eki, genellikle tek heceli fiillere getirilmez. Kuvvetli bir abartma ifade eden ek, alın-gan, unut-kan, yapış-kan gibi isimler yapar. Duymak fiilinden yapılan "duy-gan " kelimesi, alışılmadık bir kullanımı ifade etmektedir.

Kutsal acı beslegen acı sütünü emiyoruz (TU/ BS, s.336)

Doğru olarak türetilen bu kelime de, işlek bir kelime değildir.

Yıllar yıllar yıllar

Çözülmemiş bir bıkıntıyla birlikte (EC/SSD, s.227)

Gelince birden gelen; nedensiz bir üşüntüden

kaygısız bir denizden (EC/ YK, s.135)

Bık-ı-ntı ve üşü-ntü şeklindeki söyleyişler yaygın değildir. Esas itibarıyla n'li fiil gövdelerine getirilerek isim yapan bir ek olan -tı ekinin bazı fiillerde n'li şekiller bu gün kullanılmadığından -ntı şekliyle de kullanıldığı görülür. Türetme olarak uygun fakat ortaya çıkan isimler alışılmamış ya da bir diğer deyişle duyulmamış olduğundan bu kelimeler yadırganmaktadır.

Bu turunc likörünü kim içiyor sabah sabah? demeyin, sahi

ben gene mi yalnızlıyorum (EC/YK, s.134)

Yalın-ı-z-lı(a)-yor-um şimdiki zaman ekindeki y sesinin etkisiyle incelen -la çok işlek bir isimden fiil yapma eki -

dir.Bu ekle yapılan bazı fiilerin kendileri kullanılmayıp onlardan fiilden fiil yapım ekleriyle oluşturulan şekiller kullanılırlar. Yalnızla fiili kullanılmamaktadır. Yine Edip Cansever'de bu ekle türetildiği halde dilde kullanılmayan bir fiil daha bulunmaktadır.

Bakınca bir şiir canlıyorum dünyaya (EC/YK, s.28)

Can-la- fiili, konuşma ve yazı dilinde kullanılmaz.Fiile yeniden bir fiilden fiil yapım eki getirilerek,mesela can-lan- şekli kullanılır.

Su içen güvercinler gibi ürkektik, bakışıklıydık

(EC/ SSD, s.93)

Bak-ı-ş-ı-k-lı: -k eki harekete uğramış olan, o hareketten doğmuş bulunan ya da hareketi yapan çeşitli nesnelerin isimlerini meydana getirir.Çek-i-k,düş-ü-k,çok-ü-k, buruş-u-k, yan-ı-k, del-i-k, ele-k gibi.Bakışık kelimesi, bakışmak hareketinden doğan ya da bu hareketi yapan bir kelime olmadığı gibi, bakışma hareketine uğrayan bir kelime de değildir.Kelime, türetme kurallarına uygun fakat anlam yönünden dilde geçerliği ve karşılığı olmayan bir kelimedir.

Bekliyoruz sanki düşlerimizden birinin yargısını

Bakışıklı iki düş arasında (EC/SSD, s.319)

-m eki,ölüm, biçim, giyim gibi kalıcı nesne isimleri yapar.Burada türetilen kelime ise,bu türden bir kalıcılık taşımamaktadır.

Çakırpençe hekimler tarafından en eski bahnamelere

düşürülmüş bir beğençe gibidir (CS/ SS, s.93)

-ce diye bir fiilden isim yapım eki yoktur. -ce ekiyle, begen- fiilinden, eğlen-ce, dü-sün-ce, sakın-ca gibi örneklerden tanıdığımız fazla işlek olmayan -ca/-ce ekinin fonksiyonunu taşıyan bir isim yapılmıştır.

Su senin dolayık sesin var ya (CS/ SS, s.178)

dola-y-ı-k: -k eki fiilden isim yapar. Dola- fiilinden sonra gelen -y- ve -ı- seslerinin fonksiyonları belli değil - dir. İki yardımcı ses ard arda kullanılamayacağına göre -y- ya da -ı- seslerinden birinin fiilden fiil yapım eki olması gerekir. Ne -y- ne de -ı- şeklinde kullanılan bir yapım eki vardır.

Renksemez camgöz

hep arka pencereden baktı (CS/ SS, s.119)

-sa/-se eki bir kaç kelimede görülen bir ektir. Su-sa- , garip-se-, mühim-se-, kanık-sa- gibi. Renk ismi ile oluşturulan bu fiil, şimdiye kadar duyulmamış ve kullanılmamış bir fiildir.

siir için: yılgı, sessizlik, yavaşlatılmış uyum

(EC/ SSD, s.134)

Üzgüye çalan bir pusluluk

(EA/ YS, s.65)

-gı/-gu ekleri, işlek olan fiilden isim yapma eklerindedir. Fakat türetilen her iki kelime de, yaygın olarak kullanılan kelimeler değildirler.

Ağlayışı yankır kuşlarda sulara

(SK/ S-VII, s.11)

Şimdi her yerde ne güzeldiniz o kalmış

Yankımış denizlere öbür kadınlara

(İB/GD, s.73)

Yankı ismi ilk örnekte, -r geniş zaman ekiyle fiil gibi kullanılmıştır.Yansı- fiiline anoloji yoluyla yankı ismi,fiil görevinde kullanılmak istenmiştir.

Pencere silen kadınların

Uzaklarda bir yeri aynatmasından belli (CS/ SS, s.228)

ayna-t-ma-: -t eki, fiilden fiil yapan bir ektir, ayna ise bir isimdir.Cam silen kadın, camı ayna gibi parlatır.Parlatma kelimesiyle,ayna arasındaki çağrışım ilişkisine dayanılarak türetilen bu kelime,türetme kurallarına göre yanlış bir kelimedir.

uyandırdı türkçeledi barok bilincini (EA/ YS, s.127)

türkçe-le-:Yasak-la-,parça-la- gibi kelimeler -la ekiyle oluşturulmuş fiillerdir.Türkçe-le-, şimdiye kadar kullanılmamış bir fiildir.

Ben iki kişiyim övüşürüm durmadan (TU/ BS, s.179)

örneğinde yer alan fiilin daha çok övünürüm ya da övülürüm şekli kullanılır.Mısrada geçen "iki kişi" ibaresi birlik-telik ifadesini görünürde hissettiriyor.Fakat "ben" kelimesi, yapılan işe teklik anlamı katmaktadır.Ortaklaşma ve oluş ifadesi eden bu ek, bu durumda her ikisini de karşılamıyor.

Türkçe'nin kelime türetme kurallarına göre doğru olarak türetilen bu kelimeler, kendi dönemlerine kadar kullanılmayan ve dilde karşılığı ve geçerliği bulunmayan kelimeler olmala - rına rağmen,Türk Dili'nin kelime hazinesini geliştirmede sa - irlerden gelen katkılar olarak Türkçe'de yerlerini almışlar - dır.Nitekim şâir,felsefeci ve yazar olan Hilmi Yavuz,hem fel-

sefe ile ilgili yazılarında,hem de "Taormina" adlı anlatısında "bakışumlu" kelimesini kullanmıştır." 'Taormina'da bakışıcılık,bir tür gerçeküstücülük sayılır." (14)

Türkçe'nin daha önceki dönemlerinde kullanılan bazı kelimeleri şiirlerinde kullanan İkinci Yeni şâirleri,bu kelimeler yanında Eski Anadolu Türkçesi ya da Azerî sahasında kullanılan bazı eklere şiirlerinde yer vererek şiir dilinde tutucu olmadıklarını göstermişlerdir.Alışılmadık olan bu kullanımlarla şiiri çarpıcı kılmak isteyen bu söyleyişlerin özellikle -layın ekinde yoğunlaşan örneklerini görebiliriz.

Bir dürüldü bir açıldı hiç açılmayacakmışleyin

bir dürüldü bir açıldı gece (İB/GD,s.55)

Şimdi kimse dünyada senleyin güzel uyumaz uyanmaz

senleyin (İB/GD,s.59)

Böyle sesinleyin gittim (İB/GD,s.131)

Kokakola bardaklarıncıleyin devrilen hayaller

icinde yapayalnız ve eskimiş miyiz? (SK/S-V,s.18)

Eski Türkçe'de -layu, -leyü şeklinde görülen bu ek Eski Anadolu Türkçesi'nde işlek bir eşitlik eki olarak kullanılmıştır."Su-layın, deniz-leyin, gördüğüm-leyin" gibi. Sonraları bu ek çekim eki fonksiyonunu kaybetmiştir.Bugün,akşamleyin,sabahleyin,geceleyin gibi bir kaç örnekte klise olarak kullanılmaktadır.

Bir diğer kullanım da gerindiumlaşmış olan -anda,-ende eklerindedir. Azerî sahasında daha çok görülen bu ekin bulun-

(1)Hilmi Yavuz,Taormina,Afa Yay.,İst.,1990,s.14.

duğu söyleyişler en az -layın eki kadardır.

Halbuki ben yıldızlara bakanda Ağlamalıydım.

(TU/BS,s.53)

Öyleyse hazır ol Yakup Bey

Bütün bıçaklar bilenende

(1B/GY,s.93)

Safak sökende

öpüşen öpüşene

(1B/GY,s.151)

Büyük bir kentte

Güneş batanda

(SK/S-II,s.59)

Karlar eridikte yönelirdik kadınlarla

Kuzeye batıya doğru doğru

(SK/S-III,s.17)

Belki gün doğarken patlak verir

Belki bir bando geçende

(SK/S-III,s.59)

C.ETİMOLOJİK DEĞİŞİMLER

İkinci Yeni Hareketi, döneminin eleştirmenlerince Türk şiir geleneğinden bağlarını koparmakla hatta bunda Birinci Yenicileri de geride bırakmakla suçlanır. Bu konuda Asım Bezirci"Üstelik;yalnızca dilin geleneksel yapısını (örneğin söz dizimini) zorlamakla kalmaz, onun süregelen dil değerleri ile çağrışım zenginliklerine de sırt çevirir,ölçüsüz bir öztürkçeciliğe yönelirler" (1) diyerek dilde toplumdaki uzak, geleneğe yabancı bir İkinci Yeni'den bahseder. Eleştirel tutumunu "Marksist Gerçekçilik"e dayandıran Asım Bezirci; İkinci Yeni şairlerinin halk dili ve argo kullanıma yer veren, divan ve halk şiirinden şekillerle yazdıkları ve yer yer şiirle tarih arasında dilde bir bağ kuran şiirlerini göz ardı ediyor.

Dil ile gelenek, dolayısıyla da tarih bağlarını kurmak isteyen İkinci Yeni şairlerinin aşağıda vereceğimiz mısraları onların yaptıkları işin bilinç seviyesini göstermeleri bakımından önemli olduğu kadar,Asım Bezirci'nin yukarıdaki yargılarının da yanlışlığını vurgular.Ayrıca genel kanı olarak kabul edilen İkinci Yeni'de öztürkçecilik gibi bir tavrın da bulunmadığını söyleyebiliriz. Nitekim onlar aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi Türkiye Türkçesi öncesinde kullanılan kelimelere de yer vermişlerdir.

(1)Asım Bezirci,İkinci Yeni Olayı, Su Yay., İst.1982,

2.Baskı,s.12.

YALAĞUZ

Bektaş yüce dağ başında -yalağuz-du

Bektaş zaten doğduğundan beri -yalağuz-du

...

iğneden ipliğe işte Bektaş, yapayalağuzdu.. (TU/BS, s.9)

Düşün, şimdi yanında-konusmasanız bile-

Düşük omuzları, adım sesleri, saçları ile bir insan

Ne denli ısınırdı yüreciğin kimbilir?...

...

Sonra mesela:-Ahmet demek, Ne var, demesi-

Bozkır karangu, yol uyanık, yıldızlar uzak

(TU/BS, s.26)

imdi ey kış diyorum seni de orda geçirseydik

(TU/BS, 460)

En gizli kelimeleri akıttırdı ağızıma

Su karangu su acayip su asyalı aşkın (CS(SS, s.49)

Kamu kuşların yedi bin yıl

Tam bir danışmendlik içre uçtuğu (CS/SS, s.104)

silah çatuben askerler

neden silah çatıyorsun

dostum dostum aslan dostum

sen nereye uçuyorsun (CS/SS, s.137)

Davut yeleli bir kimesnedir, bir cocuktur karaşın

(EA/YS, s.77)

Seniha'yı koydular ol solgunluğa

o istedi ve oldu (EC/SSD, s.244)

Daha önceki dönemlerin dil malzemelerini kullanmaya giden özellikle Farsça terkiplerde de karşımıza çıkar. Türkiye Türkçesi'nde terkipler atılmış, dilimize yerleşenler ise tek kelime muamelesi görmüşlerdir. Bu yüzden terkipler tek kelime gibi bitişik yazılmışlar ya da terkip i'sinin birleştirildiği görülmüştür.

izzet-i nefis-izzetinefis

Bab-ı Ali -Babıali

su-i isti'mal- suistimal gibi.

Turgut Uyar'ın "Büyük Saat" isimli eserinin "Divan" bölümünde yer alan iki şiirinin başlığı Farsça terkipleri yazma kuralına uygun olarak yer almıştır.

Meclis-i Mebusan'a (TU/BS,s.298)

Salihat-ı Nisvandan Saffet Hanımefedi'ye
(TU/BS,s.299)

Sezai Karakoc'ta da yabancı tamlamaların eski imlalarına uygun olarak kullanıldığını görüyoruz.

Uyandık ashab-ı kehf gibi (SK/\$-II,s.94)

Ateş katıyorlar bu yeni bad-ı sabaya (SK/\$-II,s.98)

Leyli vü Mecnun nefesi

Ve Hallac-ı Mansur kanıyla besli (SK/\$-VIII,s.13)

Eski Türkçe'nin birikimlerinden faydalanırken o güne kadar kullanılan kalıpları değiştirerek yeni ve değişik söyleyişleri deneyen ikinci Yeni'nin bu örnekleri içeren mısraları şiir dilinin yeni arayışlarını göstermeleri bakımından önemlidir.

Düzgün sürmüş güzeligeliş

(EA/YS,s.69)

Şair, " gelişigüzel " söyleyişini değiştirerek okuyucuyu şaşırtıyor. Benzeri bir örneği de Sezai Karakoç'ta görüyoruz.

Onarılmış bir soda gün doğar kırmızı

Ölüm bana günde iki kere gözkaş eder (SK/S-III,s.8)

Deyimlerdeki kelimelerin yerlerini değiştirerek oluşturulan bu söyleyişler yanında deyimlerdeki bir kelimeyi çıkartıp onun zıddını koyarak bir başka şaşırtmaya gidilen örnek - leri de görüyoruz.

Haykırarak süslüyor bir tahtirevan'ı, karartılmış

Babadan doğma bir çıplaklık (EA/YS.s.71)

Deyimsiz bir öğrenciydi eprimeyecek dudu. Ayak

yazısından leh ovalarında dolastırılacaktır alırdı

(EA / YS. s.83)

Dilimizde ana ve babaya bağlı pekçok deyim bulunmaktadır Bunlardan biri de "anadan doğmadır". Bu deyim çıplaklığın sıfatı olarak kullanırken, çocuğun anadan doğduğuna da işaret eder. Bu, bilinen bir gerçeği yadsıyarak, okuyucuda şaşkınlık yaratma amacına dayalı bir söyleyiştir. Benzetmeye dayalı kalıpları, konuşma ve yazı dilinde birbirinin yerine kullanmıyoruz. Mesela, bir "anayasa" yerine "babayasa", bir "babayiğit" yerine de "anayiğit" söyleyişi ne konuşma ne de yazı dilinde karşımıza çıkar. İkinci Yeni Şiiri'yle birlikte bu kalıpların da zorlandığını görüyoruz. "El yazısı" deyimi, zıddı ile "ayak yazısı" şeklinde kullanılırken yine "bugüne bugün" deyiminin

zıddını bir başka örnekte bulmak mümkündür:

Toplumsal caz parçaları yarına yarın evlerde

(EA/ YS, s.123)

Sairlerimizin türettikleri kelimeler, sadece kalıplaşmış söyleyişleri zıddı ile yeniden kurma ya da kelimelerin yerlerini değiştirme şekliyle kalmayıp, irbiriyle alakalı kelimelerin eklerinin yer değiştirmesiyle oluşan yeni şekiller halinde de karşımıza çıkmaktadırlar.

Dirim kısa ölüm kısadır cehennette herhal abiler

(EA/ YS,s.15)

Cennet-cehennem kelimelerinden şair, cehennet diye yeni bir kelime türetiyor.

O zaman bütün İstanbulistan Vizansiyadan kalan sarıdaydı
Vizansiyanın rengi eski bir yapraktır (TU/ BS, s.143)

Öncelikle b>v değişmesiyle Bizansiya'yı Vizansiya şeklinde söyleyen şair,yer adı yapmaya yarayan -sitan ekini, zaten yer adı olan İstanbul'a ekliyor.

Topağacından aparthanlarda odası bulunmaz

(EA/ YS, s.17)

Apartman ile han arasında her ikisinin de yapı olmaları ve çok sayıda birbirine yabancı insanı barındırmaları açısından bir ortaklık vardır.Ama ikisi de ayrı ayrı kelimeler iken -man hecesi yerini han kelimesine bırakmış ve her ikisini de çağrıştıran yeni bir kelime türetilmiştir.Bu şekilde iki kelimeyi birden çağrıştıran bir diğer örnek de Turgut Uyar'da

karşımıza çıkıyor:

Birinin durmadan ıslatarak yalnızlığını denediği suların toprağa aksınlar dediği.Bu karanslak bir şeydi...

(TU/ BS, s.146)

Karanlık ve ıslak kelimelerinden karma, ikisini de çağ - rıştıran ama ikisi de olmayan bir kelimedir karanslak. Buna benzer örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Cürüğe çıkarılacak bir tümce:Saçları kursun ağırlıklı

Ustangul Türkçesi

(EA/ YS, s.45)

Sen elisürencil

Öyle bir laf varsa işte o

(CS/ SS, s.174)

Karıştırma yoluyla yeni söyleyişler ortaya atarak okuyucu şaşırtmaya ve etkilemeye çalışan İkinci Yeni Şiiri'ni bu konuda son örneği de baş harflerin değişmesinden vererek cümle düzeni ve sentaks özellikleri bakımından incelemeye devam edeceğiz.

Çapalıkarşı

(EA/ YS, s.134)

Apas Paşa Sapa Oturdu

(EA/ YS, s.133)

Her iki şiir başlığında da insanı şaşırtan,tekerleme niteliği taşıyan bir söyleyiş hakimdir. Çapalıkarşı, okuyucunun zihninde ilk anda Kapalıkarşı'yı çağrıştırmaktadır.

a.SÖZ DİZİMİNDE GÖRÜLEN FARKLILIKLAR

Şiirde söz dizimi, doğrudan anlamla ilişkilidir.Bu anlam da toplumun genel kabulleriyle anlaşılabilir ancak.İkinci Ye-

ni şâirlerinden İlhan Berk, kendi şiirlerinin ana özelliğini yıkıcı tavır olarak belirledikten sonra bu yıkıcılığın, kendilerinden önceki şiir anlayışlarına karşı geliştirilen bir hareket olduğunu söylüyor. "İkinci Yeni'nin kendinden önceki şiiri Orhan Veli, Melih Cevdet ve Oktay Rıfat olarak tanımlıyorum.

İkinci Yeni ise bu anlama karşıdır.

İkinci Yeni konuşma diline karşıdır.

İkinci Yeni salt şiirdir." (1)

Birinci Yeniciler, konuşma diliyle somut olayların şiirini anlatan hikâye etmeye dayalı şiirler yazmışken; İkinci Yeniciler, kendilerinden önceki şiir anlayışına karşı oldukları için anlamı değil, imgeyi ön plana çıkarmışlardır. Bu da şiirde anlamsızlık gibi bir çıkarımı belirtmekten çok İlhan Berk'in söyleyişi ile "bir anlamsızlık anlamı" yaratma kaygısı taşımaktadır. Küçük insanın şiirini yazmak isteyen Birinci Yeniciler, gündelik sorunları güncel bir dille aktarmışlar ve bu arada şiire de Marksist dünya görüşü içerisinde bir görev yüklemişlerdir. Hiçbir ideolojiye bağlanmayan ve Ece Ayhan'ın deyimiyle "Sivil Şiir" olan İkinci Yeni anlam yaratma amacıyla "imge kurmaya" yönelmiştir. Bu konuda İlhan Berk'in aşağıdaki sözleri dikkat çekicidir:

"Bir anlamı gün ışığına çıkarmak için imgelerden daha iyi bir yol olamaz.

Sözcükler imgelerin yöresinde toplanmalıdır.

(1) İlhan Berk, Şairin Toprağı, Simavi Yay., 1st. 1992, s. 95.

Sözcükler unutulunca imgeler yakalanır." (2)80)

Genel kabul görmüş kelimeler tek yönlü çağrışım yüklen-
diklerinden İkinci Yeni Şiiri içerisinde farklı kullanımlara
uğramıştır.Söz dizimindeki farklılıklar,aykırılıklar ve bazı-
larına göre "sapma" olarak değerlendirilen bozukluklar da İ -
kinci Yeni Şairlerinin şiir anlayışlarıyla uyusmakta ve çe-
leşki yaratmamaktadır. "Şiir kelimelerle yazılır" diyen İlhan
Berk, "Çağdaş şiir geldi kelimeye dayandı" diyen Cemal Süreya
ve bunlara yakın görüşler ileri süren diğer İkinci Yeni şair-
lerinin şiirde kelime seçiciliğine ve farklı söz dizimine ne
denli önem verdiklerini görmekteyiz.Simdi,İkinci Yeni Şiiri'-
nin kendi zamanlarına gelene kadarki söz dizimini,nasıl ve ne
şekilde bozduklarını örneklerle görelim.

Kimi yürüyorduk aslında (EC/ SSD, s.358)

Köpekler gizli bir dağı havlar (CS/ SS, s.72)

Bir kadına havlıyor taşıyor o ıssız köpekler ki
(SK/ S-III, s.7)

Bu köpekler neyi havlıyor hangi kadını

Bu horozlar neyi ürperiyor çocukları mı (SK/ S-III, s.8)

Bir huzuru telefon ederim (SK/ S-V, s.62)

Şimdi sizi ölüyorum bir tayın dışında (İB/ DS, s.90)

Göğü,bir ormanı gidiyoruz (İB/ A, s.11)

Bir balıkçıl seni uçar,bir göl uzun atlarını indirir

kimbilir ne kadar yalnızlık (İB/ GD, s.99)

Gittim seni ne uzun:Ölüm gibi bir şey (İB/ GD, s.105)

(2)İlhan Berk,a.g.e.,s.80.

Sizi ölüyorum bir deniz oluyorsunuz,acıyorum

(İB/ GD, s.131)

Bir ağacı topluyordum/büyüyordum güzelliğini

Sizi ölüyordum

(İB/ GD, s.132)

Bir kadını havlayan köpek, bir huzuru telefon etmek,sizi ölmek,bir ormanı gitmek gibi akkuzatifli söyleyişler,cümle içerisinde anlamı bozmaktadırlar.Fiilin doğrudan doğruya tesir ettiği isimler akkuzatif eki alırlar. Buradaki söyleyişlerde ismin yönelme halinin kullanılması bize göre anlam bozukluğunu düzeltecektir. Görevimiz, cümlelerdeki bozuklukları tespit etmektir.Bu bozuklukların şairlere göre birer arka planı vardır. Mutlaka böyle olmalıydı demiyor,böyle olursa okuyucu tarafından biraz daha anlaşılır olurdu diyoruz. Bu mısralar şimdi de anlaşılmaktadır.Fakat alışılmamış ve daha çok çağrışma ve sezgiye dayanan bir anlamadır bu.

Yaş mıydı,alacakaranlık mıydı gözümü alan

Bir de var nasıl bir ıslıkla tutturacaktım bunu

(EC/ YK, s.315)

Doğasın,bir sen beklersin beni bilirim

Sesimi,düşlerimi,kırık parmaklarımı

Var başka neyimse onları artık

(EC/ SSD, s.131)

Hiç bir şey duymuyorumdur hızımla sevişmekten başka

Bir de var her görünüşten tatmışımdır bilirim

(EC/ SSD, s.160)

"Bir de bunu nasıl bir ıslıkla tutturacağım var" ya da

"her görünüşten tatmışlığım var bilirim" şeklinde kullandığımızda bu söyleyişler, alıştığımız kalıplar olarak karşımıza çıkarlar. Bu kalıp söyleyişi, farklı şekilde kullanıldığı örnekleri Ece Ayhan ve Cemal Süreya'da da görüyoruz:

Vardı ötümlüğü ne güzel bir ses,her yortunun kilisesinde
(EA/ YS, s.79)

Bir de var sen koynumda yatıyorsun
Güzelsin güzelsiğin mutlak amenna (CS/ SS, s.27)

Ama yok aslan heykelleri var köpek (CS/ SS, s.30)

Edatların ve sıfatların kullanımındaki değişimler de anlamı karıştırırken, çağrışıma güçlendirme amacı taşımaktadır.

Kucağında bir padişahın da kuş.istemiyor bitsin
(EA/ YS, s.103)

"da" edatının yerini tespit etmek ve tam bir anlam çıkarmak güçtür.

Atıyor çifteler tırtıklanmış bir kızlık.Geciktirsin için
soyunmasını istanbulinler (EA/ YS, s.67)

Yeni bir tohum atılmaya ait

Yeni insan doğsun için

Toprak olsun (SK/ Ş-II,s.110)

"için" bir son çekim edatıdır ve sebep bildirir. "diye"

de aynı görevde bir başka edattır.Bu tarz söyleyişlerde“diye”nin kullanılması bu güne kadar kalıplaşmış bir kullanımdır.

Bir güneşlenmek yeri!..Deniz (TU/ BS, s.180)

-mak/-mek ekinin fonksiyonu, hareket ismi yapmaktır. Bu ekte yürüyen canlı bir hareket ifadesi vardır. -ma/-me'de ise hareketle yapılan iş anlatılır. Yürümek- yürüme, gülmek-gülme gibi. Burada kelimenin -me'li şekli kullanılmış olsaydı, alışılmış söyleyişe daha bir yaklaşıldı.

Bir balıkçıl geçiyor gözlerine vurarak
Gögümüzden bizim.Sanki yüzündür görünü (IB/ DÇ, s.83)

-ü gerindium ekidir.Eski Anadolu Türkçesi'nde de-y-ü,iste-y-ü şeklinde tek başına kullanılmıştır.Ağızlarda da yaygın olan bu kullanım, yazı dilinde görülmez. Bugün yazı dilinde yalnız birleşik fiillerde kullanılır. Görünü yerine, görünen şeklinde olduğu gibi,kelimenin partisipli hali kullanılmalıydı.

Kesikbaş'lara baka italyanca konuşmuştur (EA/CEA, s.49)

Sayısız miller katettim orada bulununcaya

Ve su duruldu birden (EC/ YK, s.329)

Onun o kış yürüyüşleri yok mu

Hemen tanıdın

Yürüyüp kayboluncaya içinde bir kasımpatının

(EC/ YK, s.334)

Verilen örneklerde gerindium eki olan -a/-e'nin farklı kullanıldığını görüyoruz.-a/-e gerindiumları,bu gün ikileme -lerde, güle güle,gide gele,güle oynaya gibi şekillerde görülmektedir. Tek kullanıldıklarında ise birleşik fiil yaparlar: Çık-a-gelmek,gör-e-bilmek gibi. "bak" yerine, "bakarak" kelimesi kullanıldığında anlamın eksikliği tamamlanmış olur. Diğer iki örnekte ise, "kadar" edatı kullanıldığı takdirde söz diziminin düzeldiği görülecektir.

Söz diziminin bozulduğu söyleyişler içerisinde özellikle İlhan Berk'in bir kaç şiirinde -dan ablatif ekinin gerekli olduğu yerde kullanılmadığını görmekteyiz.

Ağzı durma çoğalan bir şeydi sanki (İB/ A, s.15)

Kapkara bir oğlan durma bize bakıyordu (İB/ A, s.29)

Siz bir durma benim karanlığımı yadsıyorsunuz

(İB/ GD, s.60)

Ben beyazım işte o kadar uzak.Siyah,senin bir yerindir ki
durma vurur (İB/ GD,s.105)

Aşağıdaki örnek mısralarda bazı eklerin eksikliği hissedilmektedir.Bu ekleri uygun yerlere koymak,şiirin anlaşılması için mutlaka gerekli değildir ama, şu haliyle söyleyişler ise alışılmışın dışındadır:

Bir sürü güvercin havalan.Saçların (CS/ SS, s.21)

Siz yok mu, sizin her yeriniz şaşırıp kalmaya istekli

(EC/ YK, s.33)

Cocuk dedigin bir eksik yanı olmalı (SK/S-III, s.124)

Sen gelirdin yağmurlar felan yağmış bulurduk uzun çağlar
öyle kalırdık biz bize (İB/ GD, s.76)

Bazı eklerin eksik olduğu bu söyleyişlerin yanında, yer-
siz ve fazladan kullanılan eklerin yer aldığı mısraları da
görmek mümkündür.

Karşımızda binler mumluk bir lamba yanıyor
(TU/ BS, s.126)

Binler kelimesinden -ler eki çıkarıldığında ya da keli -
meye -ce eki eklendiğinde,mısra daha bildik bir şekilde anla-
sılacaktır.

Ellerim koyu bir suların içinde karanlık bir şeydi
(TU/ BS, s.146)

bize çiçek getirin onlara çiçek getirdiler
herkes sevinç duydular yeni bir çiçeğin kokusuna
(TU/ BS, s.309)

Sen kaç yılın aynalı dolapları (EC/ YK, s.310)

Verilen örneklerde çokluk ekinin sıkılıkla ve gereksiz
olarak kullanıldığını görüyoruz. Teklik şahıs zamirleriyle ya
da şahıs ekleriyle birlikte çokluk ekini kullandıkları gibi,
teklik ifadesi bulunan "bir" ile birlikte, sular kelimesi za-
ten içerisinde çokluk ifadesi taşıyan "herkes" kelimesiyle
birlikte "aksınlar" kelimesinin birarada kullanılması, çokluk e-
kinin kullanım kurallarına aykırıdır. Bilinçli olarak söz di -
zimi bozmalarına, öncü sıfatıyla ele aldığımız bu şâirlerin

pekçok şiirinde rastlıyoruz. Bu türden söz dizimi bozmalarını ikinci Yeni'nin öncü ve kurucu şairleri arasında en çok Edip Cansever'in şiirlerinde görüyoruz.

Sevmeye domuzlanıyor gittikçe (EC/ YK, s.17)

Bir çiçek geliyorsun yeraltı çevresinden

Bir kartal gidiyorsun çıplağın ayaklarla (EC/ YK, s.28)

Vardır ya hepimiz bir yerde olmak

Ben işte onu... (EC/ YK, s.44)

Ben seni bir avluya bakarak

Ama ne tuhaf (EC/ YK, s.48)

Bir ay yeni bir ay yapıyordu odaya girdiğini

(EC/ YK, s.81)

Sen, o benim, daha ne duruyorsun aşk kelimesi

(EC/ YK, s.89)

Bir adam düşünülsem şapkası maviyle gelen

Bir ekmek koparılsam işte o sıra (EC/ YK, s.89)

Cıkarlar kor yangını her bir duyduğu yerden

(EC/ YK, s.100)

Niye hiç kimse konuşmuyor kadar (EC/ YK, s.101)

Söyleyin bir bakır heykelim ben, çünkü çocuklar korkmasa

(EC/ YK, s.105)

İkinci Yeni'yi "anlamsızlığın anlamını kurmaya çalışan" bir hareket olarak gören İlhan Berk'e göre amaç, anlamı değiştirmek olduğundan söz diziminin bozulması kaçınılmaz olacaktır. İlhan Berk'teki söz dizimi bozmalarını içeren mısralardan bazılarını aşağıda veriyoruz.

Bir sabah çıkmak güneşler, aylar bir sabah çıkmak

(1B/ GD, s.25)

Bir seni öbür burçlar alıyorum.sokaklara,denizlere

çevirip bakıyorum (1B/ GD, s.54)

Cin gülleri bir yerden ordan geliyordum (1B/ GD, s.71)

Öyle yalnızdık ki (hiç bu kadar olmadık çok) bütün yol

boylarında sarıydı ağzın (1B/ GD, s.79)

Sesini dönmeyim bütün yalnızlığım (1B/ GD, s.90)

Bu dünyada bir senin yalnızlığına vardım

Geldiniz,seninle bir ikindilerdir kalır (1B/ GD, s.94)

Sen bir sabah uyanmak:bir suru bin suru kaldırmak:bir

güneş saatini kurmak (1B/ GD, s.100)

Söz dizimi bozmalarına Turgut Uyar'dan da bir kaç mısra
ile örnekler verelim.

Bir Kalır uzun resimlerde anısı sakallarımızın

Urban içinde üşüyüp üşüyüp kaldığımızın

.....

Bir Kalır Yılgın Adamların hep "Evet" dedikleri

.....

Bir Kalır uzun kitaplarda anısı çok üşüdüğümüzün

(TU/ BS, s.139)

Bütün bu bozmalar ve bunlara dayanan anlamsız olma çabaları sonucu şiir nereye akacağı belli olmayan,dize içinde kelimelerin şiirin tamamında ise söyleyiş yönünün kestirilemediği bir yapıya ulaşmıştır.Mısralardaki çağrışım sınırsızlığı söz dizimindeki düzen dışılık ve umursamazlık ilk kez ikinci

Yeni ile gelmiştir Türk Şiiri'ne. Görüldüğü gibi ikinci Yeni şâirleri, söz dizimini bozup yeni bir söz dizimi kurarken, anlamsızlığa kadar varmışlar ve bunu amaç edinmişlerdir. Sanat için birtakım sınırların zorlanması inancında olan bu şairlerin fonksiyonlarının en önemlisi söz diziminde gerçekleşmiş ve onların şiirleri, bozulan dize yapısının sonsuz şekillerde kurulabileceğinin göstergesi olmuştur.

İkinci Yeni'yi "yazılagelen dili bozma" olarak anladığını ifade eden İlhan Berk'i, söz dizimi değişmedikçe anlam değıştiriminin de olmayacağı sözleriyle destekleyen Ece Ayhan'ın şiirlerinde de bu arka plana dayanan zorlama ve bozmaları bulmak mümkündür. Bu düşünceleri destekleyen örnekleri aşağıda veriyoruz.

Giderek cıgıllıkları andırır olmuştur konuşması bir

kuşangut

(EA/ YS, s.69)

"Giderek bir angut kuşunun cıgıllıklarını andırır olmuştur konuşması" şeklinde anlamlandırdığımız bu söyleyiş, şâirin anlaşılmak gibi bir kaygısı olmadığını göstermektedir.

Deyimsiz bir öğrenciydi eprimeyecek dudu. Ayak

yazısından leh ovalarında dolatırılacaktır alırdı

(EA/ YS, s.83)

Gözlüklerimi kıskançlığım bataklıklardan çıkarıyorum

(EA/ YS, s.92)

Oğlum ve arkadaşı Bünyamin. Kaç yıllar uçamıyorlardı.

(EA/ YS, s.102)

Nasıl atlar ve nasıl katanalar cürürdür (EA/ YS, s.105)

-imek fiilinin şimdiki zaman eki teklik üçüncü şahısta -
-dır/-dür seklindedir. Fiil düşünce geriye kalan şahıs ekleri
isim fiilinin fonksiyonunu koruyarak fiil gibi kullanılmakta-
dır. Bildirme ekleri dediğimiz bu eklerin teklik üçüncü şahsı-
nın şimdiki zamanda kullanıldığını görüyoruz. -imek fiilinin
geniş zamanı yoktur. Söz dizimi bozmaları anlamı doğal yolun-
dan kaydırarak giderek yok etmeye yönelik girişimlerdir ve
mısradan çok mısranın bir bölümünde gerçekleşirler. İkinci Ye-
ni Şiiri'ndeki bu bozmalar, şiirin söyleyiş imkanlarını geniş-
letme açısından çağrışıma yol açan kullanımlardır. Bu kullanı-
nıma ilişkin son örnekleri de Cemal Süreya'dan veriyoruz:

Gibi bir Erzurumlu yanından geçen minarelerin

(CS/ SS, s.28)

Minarelerin yanından geçen bir Erzurumlu şeklinde anlam-
landırdığımız bu mısranın çok farklı bir şeklini de şâirin
"Gazel" isimli şiirinde görüyoruz:

Ben nice gözle nice denizle nice gazelle

Rimle gördüm rimle bildim rimle yaşadım seni

....

Ama ben nice göz nice deniz nice gazel

Lerimle gördüm lerimle bildim lerimle becerdim o işi

(CS/ SS, s.42)

Imge yaratmak ve hedefledikleri anlama ulaşmak için söz
dizimini bozmayı esas alan ve şiiri kelimeye dayayan ikinci

Yeni şâirlerinde, özellikle de İlhan Berk'te, kelimedenden de öte bazı seslerin ön plana çıktığını görüyoruz. İkinci Dünya Savaşı sonrası Batı'da çıkan ve Isidore Isou'nun öncülüğünü yaptığı "şiirde en küçük birim olarak sözcüğü değil de harfi temel alan bir şiir anlayışı olan Letrizmi" hatırlatan bu söyleşilerde şâir imgeyi güçlendirmek, çağrışımı arttırmak kaygısıyla karşımıza çıkıyor.

Gelince Ç ile geliyordu çay (EC/ YK, s.84)

Bin yıl bir M sesiydim aşağı Mısırdaki (İB/ GD, s.92)
mısralarında göstergelerden öne alına "Ç" ve "M" sesleri, çayın ve Mısır'ın göstergesi olan kelimeleri, zihinlerde görüntü halinde canlandırır.

Odanız kız kardeşinizdir

Büyük Ş'lerle iner giysiniz (CS/ SS, s.237)

"Ş"ler, inen giysinin ilk önce hissettirisi duyuruyor ve kelimenin yerini içindeki bir tek ses aldığı gibi aynı zamanda görevini de yükleniyor.

Simdi kim bilir İstanbul'sunuz değilsiniz

Bir f'diniz Önasya'larda o şey evlerde.

.....

Simdi h, şimdi M sesi ilk nasıl karanlık (İB/GD, s.72)

Mezarlık U ve H sesleri karışımınca uzuyor

(EC/ YK, s.236)

Bir ugultuyu andıran U ve H seslerinin karışımıyla mezarlığın insanın şuuraltındaki uhrevi ve ürkütücü izi arasında harfler bazında bir ilişki kuruyor şâir.Mısra ya da kelime içinde sivrilen bir yazınla kendini hemen gösteren harflerin vurgu ve dikkati ısrarla üzerlerine çektiklerini görüyoruz.

Simdi Truva gecelerinde ondan söz açıldıkça sizin gibi
en aşağı susuyoruMdur (İB/ GD, s.67)

Eskitiyorum eskitiyorum kalıyor ne kadar güzel olduğun
(İB/ GD, s.129)

Mısralarında susanı ve güzel olanı belirleyerek önemli şahıs eklerini gösteren harflerin yazılışlarıyla,bu belirleyiciliklerine dikkat çekiliyor.

Göğün sarayı çarşılara /// en çok oralara,Yahudiye X
o kuşların çizili uçtuğu göğe, kuzeyuca/ çok geçmeden de bizim buralara döndüler (İB/ GD, s.134)

Mısra içinde yer alan X harfi alfabemizde yoktur.Bir işaret olarak belirleyiciliği tamamlayıcılığı vardır.Bir şeyi ya da bir yeri belirlemek istediğimizde X'i kullanırız. Bu mısrada "kuşlar" kelimesiyle birlikte kullanılan X,bir çocuk elinden çıkmış uçan kuşun karalama resmini çağrıştırmaktadır. Ayrıca daktilolarda ucta bir yerde bulunan X harfi,Yahudi kelimesiyle yanyana kullanıldığında hem sürgünlüğü hem de marjinalliği ifade etmektedir.

Kelimelerin anlamlarını çağrıştıracı resimlemelerle yonunlastırma ya da tamamlama yoluna gidildiğini yine İlhan

Berk'in bazı şiirlerinde görmek mümkündür.

g

Bir yerdeyim ceneviz eskimis

Denizin safalarında enuzak yosunları aralıyorum

Gecesafranlarımı, suikindilerimi açıyorum.Seni

görmemiştım işte çıplaktık.

karanlıktı.

K R A L C O C U K S A L

(İB/ GD, s.128)

Kral, çocuk, sakal kelimelerinin dizimi, görüntü olarak sakalı çağrıştıracak biçimdedir. Bu dizimle kelime, bir kez daha altı çizilerek gösterilmektedir.

Santur sesleriyle boş türküler söyleniyordu ne sevdik

(İB/ GD, s.84)

Bu mısrayı, genişçe bir boşluktan sonra "senin dediklerin hiç değil aklımda" mısraı takip ediyor. Bırakılan boşlukla, "boş" kelimesi, zihinlerde somutlaştırılmaktadır.

"Galile Denizi" adlı kitabının 122.sayfasında İlhan Berk sayfanın en üstünde, bir tek mısra kullanmış:

Gökyüzüne indim

Bu söyleyiş, altta bırakılan boşlukla kuvvetlendirilerek, "indim" kelimesine, yazıldığı yerle "çıkma" anlamı yükleyen şâir, şekil ve anlam ilişkisini bir kez daha göstermektedir.

Mısra düzenindeki şekil oyunlarında gerçeküstücülüğün saşırtmacı yönüyle karşımıza çıkan ikinci Yeni Şiiri'nde söyleyiş, şekil ve anlatılan arasında bir ilişkinin kurulduğu örnekleri de görebiliriz. Sezai Karakoç'un "Ping-Pong Masası" adlı şiiri, bunun güzel örneklerinden biridir:

PING-PONG MASASI

.....
Beyaz iplik sert iplik ve tak tak
Yuvarlak top küçük top ve tak tak
Ping-pong masası varla yok arası
Ben ellerim kesik varla yok arası
..... Öpücüğüne eyvallah ve tak tak
Beraber sinemaya ... evet... ve tak tak
Ping pong arası varla yok arası

Öküzün gözü ve dananın kuyruğu
Kadifekale veya Sen nehri
Ha Sezai ha ping pong masası
Ha ping pong masası ha boş tüfek
Bir el işareti eyvallah ve tak tak
Gözlerin ne kadar güzel ne kadar iyi
Ne kadar güzel ne kadar sıcak
Tak tak tak tak tak tak tak

(SK/ Ş-III, s.84)

Şiir içindeki sıra noktalarının ilk mısrada olanı gerinmiş

ipi canlandırmaktadır. " Öpücüğüne eyvallah ve tak tak/
Beraber sinemaya... evet ... ve tak tak" söyleyişi bir taraftan ping pong oynayan, bir taraftan konuşan insanları sadece duyuran değil, resmeden, canlandıran ifadelerdir. Son mısraya kadar ses tekrarı olan "tak tak"lar, oyunun karşılıklı devam ettiğini duyuruyor. Son mısradaki sürekli "tak tak" sesleri ise, oyun sonunda rastgele atılan bir topun tek düze zıplayı - şını duyuruyor ve resimliyor.

Hem duyuran, hem de sesler ve bölümlmelerle anlatılanı gösteren, anlatılanla ilgili teknik bilgileri içeren bir başka örneği de Edip Cansever'den alıyoruz:

TENİS ÖĞRETMENİ

Birinci Set:Paquette

Gencecik bir kız idim

Marine marina aquamarine

Gencecik bir kız idim

Marine marina aquamarine

.....

Ne olur adımla çağırın beni

Bukina bukini bukina

.....

İkinci Set:Uyanış

.....

Üçüncü Set:Sonsuz uyum

(EC/ SSD, s.360)

İlk bölümde geçen "Marine marina aquamarine" , "Bukina bukini,bukina" Letrist söyleyişleri yakalayan mısralardır. E-dip Cansever, alışılmamış söyleyişler,akla uygun gelmeyen görüntülerle şiiri üç bölüm halinde gruplandırarak tenisin her karşılaşmasına verilen "set" ismini, bu bölümleri adlandırma-da kullanmıştır.

Şekil ve anlamın örtüştüğü son örneği de Cemal Süreya'-dan verelim:

STRIPTİZ

Kaç nota var

Do re mi fa sol la si

Onun da üstünde

O kadar giysi

Etekliği fa

Sütyeni sol

Papuçları la

Sapkası si

Sevmektedir onları

Kendi bedeni gibi

Usul usul giyinir

Sabahları evinde

İşte do,sonra sırasıyla

re

mi

fa

sol

la

sonunda şapkası si

Püsküren bir çiçek gibi

Çıkar kapıdan

Gel ki geceleri sahnede

Müzik başlamaya görsün

Her şey hızlanır birden

Açılıp kapanmaya başlar

Burun delikleri

Hiç de uzakta olmayan

Bir piyano eşliğinde

Müthiş bir hışımla

Atı atıverir

Ustündekileri:

Alın size si

işte la

sol

fa

mi

re

dooo!

(CS/ SS,s. 176)

SONUÇ

Yazılan her eserin bir mesaj taşıdığını bir ön kabul olarak benimsediğimize göre, dili problem haline getiren ikinci Yeni şairleri, bu tutumlarıyla da okuyucuya bir mesaj vermektedirler. Bu mesaj, hem onların yenilikçi taraflarını ifade etmiş, hem de toplumsal sorunlara aykırı bir eleştirel yaklaşımda bulunmalarını hazırlamıştır.

Edebi bir eser ve o eseri ortaya koyan sanatçı, bir toplumun içerisinde yaşadığına göre, ne eseri toplumsallıktan uzak ne de sanatçıyı, toplum sorunlarına ilgisiz kalmakla suçlayabiliriz. Son kertede sanatçı da, onun ürettiği eser de sosyal yaşantının yansımasından başka bir şey değildir. Sanatçının toplumsal hareketlere doğrudan katılmamış olması, onun tercihidir. Bu tercih de, genel anlamda sanat, özel anlamda edebiyat ve şiir için yeni anlatım yollarının bulunması ve dilin farklı söyleyiş biçimlerine ulaşarak anlam yoğunluğu kazanması bakımından, birçok sesliliği ve zenginliği ifade eder. İkinci Yeni Şiiri, dilin bazı kurallarını ihlal etmekle Türk Şiiri'ne, kendilerine kadar gelen şiirdeki kalıplaşmış söyleyişlere ve özellikle de Birinci Yeni'nin tutarsız, köksüz şiir anlayışına getirdiği eleştirilerle, farklı anlatım biçimleri kazandırarak, "avangard" (öncü) bir şiirin temellerini atmıştır.

Kapitalist sistem ve liberal ekonominin ülkemize girdiği 1960'lı yıllarda, bu sistemin değersizleştirdiği, yalnızlaştır-

dığı ve ümitsizliştirdiği insanın şiirini yazan İkinci Yeni şairlerinin 1980'li yıllarda yeniden gündeme gelmesi ve şiir ortamını yönlendirmesi tesadüfi olmayıp, 1980'li yıllarda Türkiye'nin toplumsal, siyasal, kültürel, ideolojik ve ekonomik dönüşümleriyle içiçedir.

Ülkemizde kapitalizmin bir hayat tarzı olarak her geçen gün yerleşmesi, insanın sadece alım gücüyle bir değer ifade etmesi gündelik ilişkilerin sadece tüketimle belirlenmesi, alım gücü zayıf olan insanların, ümitsizliğe, yalnızlığa ve yabancılaşmaya yönelmelerini hazırlarken; aynı duyarlılıkla şiirler yazmış olan İkinci Yeni şairlerinin 1980'li yıllarda yeniden gündemi belirlemeleri son derece normaldir.

BİBLİYOGRAFYA

A. ANSİKLOPEDİLER:

Ana Britanica, Ana Yayıncılık, İstanbul 1988.

Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergâh Yay., İstanbul
1981.

Atila Özkırımlı, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, Cem Yay., İstanbul
1990.

B. KİTAPLAR:

B1. İKİNCİ YENİ ŞÂİRLERİNİN ŞİİR KİTAPLARI:

AYHAN, Ece: Çok Eski Adıyladır, Adam Yay., İstanbul. 1982.

----- : Yort Savul, Adam Yay., İstanbul. 1982.

BERK, İlhan: Âşıkane, Adam Yay., İstanbul. 1982.

----- : Delta Ve Çocuk, Adam Yay., İstanbul. 1984.

----- : Galile Denizi, Adam Yay., İstanbul. 1982.

----- : Günaydın Yeryüzü, Adam Yay., İstanbul. 1982.

CANSEVER, Edip: Yerçekimli Karanfil-I, Adam Yay., İstanbul. 1992, 3. Basım.

----- : Şairin Seyir Defteri-II, Adam Yay., İstanbul. 1992, 3. Basım.

KARAKOÇ, Sezai: Hızır ile Kırk Saat, Diriliş Yay., İstanbul. 1989, 6. Basım

----- : Taha'nın Kitabı/Gül Mustusu, Diriliş Yay., İstanbul.
1990, 5. Baskı.

----- : Körfez/Şahdamar/Sesler, Diriliş Yay., İstanbul. 1990, 5. Baskı.

----- : Alın Yazısı Saati, Diriliş Yay., İstanbul. 1989.

----- : Ayinler, Diriliş Yay., İstanbul. 1986, 3. Baskı.

----- :Leylâ ile Mecnun,Diriliş Yay.,İst.1986,2.Baskı.

----- :Ateş Dansı,Diriliş Yay.,İst.1987.

SUREYA,Cemal :Sevda Sözleri,Can Yay.,İst.1990,3.Baskı.

UYAR,Turgut :Büyük Saat,Can Yay.,İst.1984

B2.DİĞER KİTAPLAR:

AHMET,Haşim :Bütün Şiirleri,Dergâh Yay.,İst.1987.

ALAIN:Edebiyat Üstüne Söyleşiler,(Terc.:Asım Bezirci),Say Yay
İstanbul 1985,3.Basım.

AYHAN,Ece:Yalnız Kardeşçe,Evrin Sanat Galerisi Yay.,İst.1984.

BATUR,Enis:Tahta Troya,Yayzko Yay.,İst.1981.

BENJAMİN,Walter:Son Bakışta Aşk,(Terc.:Nurdan Gürbilek),Metis
Yay.,İst.1993.

BERK,İlhan:Şairin Toprağı,Simavi Yay.,İst.1992.

BEZİRCİ,Asım:İkinci Yeni Olayı,Su Yay.,İst.1986,2.Baskı.

ÇEMERT,Bedrettin:Eleştiriye Beş Kala,Ayko Yay.,İst.1981.

----- :Sanat Edebiyat Üzerine,Damar Yay.,Ank.1991.

DOĞAN,Mehmet H. :Şiirin Yalnızlığı,Broy Yay.,İst.1986.

ERGİN,Prof.Dr.Muharrem,Universiteler İçin Türk Dili,Boğaziçi
Yay.,İst.1986.

HATİPOĞLU,Prof.Dr.Vecihe:Türkçenin Söz Dizimi,A.Ü.DTCF Yay.,
Ank.1982,2.Baskı.

HIZLAN,Doğan:Yazılı İlişkiler,Altın Kitaplar Yay.,İst.1983.

İLHAN,Attila:Gerçekçilik Savaşı,Yazko Yay.,İst.1983,2.Baskı.

----- :İkinci Yeni Savaşı,Yazko Yay.,İst.1983.

İNCE,Özdemir:Şiir Ve Gerçeklik,Broy Yay.,İst.1985.

----- :Tabula Rasa,Can Yay.,İst.1992.

KANIK,Orhan Veli:Bütün Şiirleri,Adam Yay.,İst.1987,3.Baskı.

----- :Bütün Yazıları,Adam Yay.,İst.1992.

KAPLAN,Mehmet:Şiir Tahlilleri II,Dergah Yay.,İst.1984,4.Baskı

KARAKOÇ,Sezai:Edebiyat Yazıları I,Diriliş Yay.,İst.1982.

----- :Edebiyat Yazıları II,Diriliş Yay.,İst.1986.

OKTAY,Ahmet:Toplumsal Gerçekçiliğin Kaynakları,BFS Yay.,İst.
1986.

----- :Şair ile Kurtarıcı,Korsan Yay.,İst.1992.

----- :Kabul Ve Red,Simavi Yay.,İst.1992.

PAZ,Octavio:Düşler Boyunca Yaratmak,(Terc.:Ahmet Cemal);Can
Yay.,İst.1990.

SEVUK,İsmail Habib:Edebi Yeniliğimiz II,Maarif Vekaleti Yay.,
İst.1932.

SUREYA,Cemal:Günübirlik,Adam Yay.,İst.1982.

----- :999.Gün:Üstü Kalsın,Broy Yay.,İst.1991.

----- :Folklor Şiire Düşman,Can Yay.,İst.1992.

TANPINAR,Ahmet Hamdi:Edebiyat Uzerine Makaleler,(Haz.:Zeynep
Kerman),Dergah Yay.,İst.1977,2.Baskı.

Türk Dili Dergisi,Yazın Akımları Özel Sayısı,Ocak 1981,Sayı:
349,2.Baskı.

Türkdoğan,Prof.Dr.Orhan:Değişme Kültür Ve Sosyal Çözülme,Türk
Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay.,İst.1988.

UYAR,Turgut:Sonsuz Ve Öbürü,Broy Yay.,İst.1985.

C.MAKALELER:

AKSAN,Doğan:"Dilbilim Açısından Şiir", Türk Dili,Cilt:XXIX,
Nisan 1974,Sayı:271,ss.:558-573.

- ERENEL,Ender:"Ece Ayhan Sözlüğü",Yeni Dergi,Mart 1969,ss.229-242.
- GURSEL,Nedim:"Yorulan Bir Şiirin Ayak Değiştirmesi",Yeni Dergi,Ocak 1972,ss.29-40.
- HATİPOĞLU,Aydın-TİMUÇİN,İ.Afşar-HABORA,Bülent-SÖZEN,Gürol-KESEBİR,İlker-ÖZKORAY,Doğrul:"İkinci Yeni Yargılanıyor",Yelken Dergisi, Sayı:41,ss.14-16,Haziran 1960.
- ÖZUNLU,Unsal,"Şiir Dilinde Sapmalar",Türk Dili,Yıl:31, Cilt:XLV,Sayı:368, Ağustos 1982, ss.77-85.
- BERK,İlhan-CANSEVER,Edip-UYAR,Turgut-İNCE,Özdemir-ERDOST,Muzafer:"İkinci Yeni'den Ne Anlıyorsunuz?",Türk Dili, Haziran 1977,Sayı:309,ss.526-530.
- TOKAT,Gülin:"İlhan Berk ile Ece Ayhan İkinci Yeni'yi Anlatıyor",Hürriyet Gösteri,Sayı:51,s.4.
- D.SÖZLÜKLER VE İMLA KULAVUZU:
- DEVELLİOĞLU,Ferit:Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat,Aydın Ktbv.,Ankara 1986,7.Baskı.
- Türkçe Sözlük,Türk Dil Kurumu,Türk Tarih Kurumu Bsmv,Ank.1988
- İmla Kılavuzu,Türk Dil Kurumu,Türk Tarih Kurumu Bsmv,Ank.1988